ZOZOLALA

Tweemaandelijks stripinformatieblad *april / mei 2003* 129

Ze kwamen in vrede, en bleven maar plakken.

ZozoLala is een onafhankelijk stripinformatieblad, dat tweemaandelijks verschijnt. ZozoLala is gratis voor de klanten van onderstaande stripwinkels. Verantwoordelijke uitgever: Stichting Zet.El

Weejweejweej

Het is al vaker gezegd: strips hebben tegenwoordig een stekker. Ze staan onder stroom. Veel auteurs werken op een computer, het internet maakt nieuwe vormen van lay-out en timing, animatie en muziek mogelijk. Voor ze het wisten, zaten ook veel uitgevers en journalisten met hun vingers in het stopcontact. Dat wilden wij ook wel - maar dan wel een beetje smaakvol. Er zijn stripinfosites, waar de *babes* de stripliefhebber tegemoet geilen met een air alsof er vandaag nog snelle auto's verkocht moeten worden. Die snelle auto's hebben wij natuurlijk allang in onze garages staan (naast de eerste drukken van *Kuifje* en de speedboot), dus doen wij het liever zo:
www.antenna.nl/zozolala

Geen overbodige toeters en *babes*, maar snel laadbare, handige informatie voor onze lezers: een sneak preview van het nieuwe nummer (twee weken voordat dat verschijnt), een index van alle artikelen die ooit in *ZozoLala* hebben gestaan, proefhoofdstukken uit onze boekuitgaven, links naar *ZozoLala*-verspreidende winkels, een actueel overzicht van alle nog beschikbare oude nummers.

De hoofdrol blijft verder gewoon weggelegd voor de vertrouwde editie van *ZozoLala*, zoals je die nu in handen houdt. Op het internet wordt er rusteloos op los gezapt. Een papieren uitgave biedt meer samenhang en houvast. Meer zicht op schoonheid en waarheid, geheel in de geest van de magnifieke tekening van Benno Vranken, die onze site opent. ***De redactie***

ALKMAAR

Bookers & Strippers
Boterstraat 19
1811 HP / 072 - 512 19 16

De zwarte valk
Voordam 4
1811 MA / 072 - 515 63 23
peter.schuurman@euronet.nl

ALMERE

Rataplan
Grote Markt 195
1315 JE / 036 - 534 39 95

ALPHEN AAN DEN RIJN

Stripwinkel Cyber Cartoon
Hoofdstraat 70a
2406 GL / 0172 - 750 241
www.stripshop.nl

AMERSFOORT

De 6 Neuzen
Zuidsingel 69
3811 HD / 033 - 475 37 31

AMSTERDAM

Het beeldverhaal
Kinkerstraat 162-164
1053 EH /020 - 6855100
www.het-beeldverhaal.nl

Krasser
Tussenmeer 329
1069 DR /020 - 6191858

Lambiek
Kerkstraat 78
1017 GN / 020 - 626 75 43
www.lambiek.net

Nou moe!?!
Kruigerplein 17
1092 KA / 020 - 693 63 45

Snoek
Eerste van Swindenstraat 545
1093 LC / 020 - 668 47 64
www.snoekstrips.nl

ANTWERPEN

Beo
Hopland 15
2000 / 03 - 233 25 36
stripwinkel.beo@belgacom.net

Mekanik strip
Sc. Jacobsmarkt 73
2000 / 03 - 234 23 47
www.mekanik-strip.be

APELDOORN

Collector
Korenpassage 17
7311 LZ / 055 - 521 47 96
www.thecollector.nl

De tweede lezer
Eerste Wormenseweg 102
7331 DK / 055 - 542 72 02
www.tweedelezer.nl

ARNHEM

De noorman
Koningstraat 43
6811 DH / 026 - 442 09 09
de-noorman@planet.nl

ASSEN

Plok, strips en eh... dingen!
Stationstraat 1
9401 KV / 0592 - 31 32 92

BERGEN OP ZOOM

Gilles de Geus
Bosstraat 4 (passage)
4611 NC / 0164 - 24 74 62

BRUGGE

De Striep c.v.
Katelijnestraat 42
8000 / 050 - 33 71 12
www.striepclub.be

BRUSSEL

Het B-gevaar
Grevenstraat 15
1000 / 02 - 513 14 86

DELFT

Bul Super
Beestraat 18 - 22
2611 RG / 015 - 212 60 97

DEN BOSCH

Silvester
Snellestraat 8
5211 EN / 073 - 690 14 60
www.silvesterstrips.nl

DEN HAAG

Haagse stripshop
Wagenstraat 133
2512 AT / 070 - 363 41 15
www.stripnet.nl/haagsestripshop

Mieke's stiptiek
Chasséstraat 71
2518 RW / 070 - 365 07 38

Walk in
Herengracht 13
2511 EG / 070 - 364 63 36

DORDRECHT

Sjors
Scheffersplein 1
3311 EJ / 078 - 614 20 12

EINDHOVEN

www.eppo.nl

ENSCHEDE

De strip-aap
Javastraat 22
7512 ZJ / 053 - 430 52 61
www.stripaap.nl

GEEL

Alfa strip
Nieuwstraat 12
2440 / 014 - 58 43 80

GENT

Pierke
Frans van Rijhovelaan 312
9000 / 09 - 227 70 86

GOES

Het paard van Troje
Langevorenstraat 2
4461 JP / 0113 - 21 46 91
www.paardvantroje.nl

GRONINGEN

Modern papier
Pelsterstraat 20
9711 KL / 050 - 313 25 21
www.modernpapier.nl

HAARLEM

Stripwinkel Beedee
Anegang 42
2011 HS / 023 - 531 01 68
www.beedee.nl

HASSELT

Wonderland
Paardsdemerstraat 17
3500 / 011 - 22 82 00

HELMOND

De boekenwurm
Heistraat 60
5701 HP / 0492 - 59 08 83

HOORN

Het gele teken
Grote Oost 37
1621 BR / 0229 - 21 86 23

INTERNET

www.stripboekhandel.nl

KAMPEN

De fantast
Burgwalstraat 7
8261 HJ / 038 - 332 03 25

KORTRIJK

De Boekenwolf
Meensesteenweg 18
8500 / 056 - 35 44 98
www.boekenwolf.be

LEEUWARDEN

De balloon express
Koffmakersstraat 1
8911 LA / 058 - 213 21 46

De rat
Voorstreek 83
8911 JL / 058 - 215 16 00

LEIDEN

Dumpie
Nieuwe Rijn 18
2312 JC / 071 - 512 64 04
Dumpie@adres.nl

Leidse stripshop
Aalmarkt 4
2311 EC / 071 - 512 18 02
www.leidsestripshop.nl

LEUVEN

Het besloten land
Parijsstraat 16
3000 / 016 - 22 58 40
www.hbl.be

Gobelijn
Mechelsestraat 35
3000 / 016 - 23 55 86
gobelijn@chello.be

MECHELEN

Comic strips
Hoogstraat 28
2800 / 015 - 42 06 50
www.comic-strips.com

De stripkever
Bruulcenter, Bruul 79
2800 / 015 - 21 76 05

MIDDELBURG

Het perron
Sint Jansstraat 13
4331 KA / 0118 - 63 47 47

NIJMEGEN

De noorman
Van Welderenstraat 45^
6511 MC / 024 - 32 26 146

ROTTERDAM

Dick Bos
Junolaan 2
3054 PW / 010 - 461 31 47
www.stripwinkeldickbos.nl

Donner boeken
Lijnbaan 150
3012 ER / 010 - 413 20 70

Yendor
Korte Hoogstraat 16
3011 GL / 010 - 433 17 10
yendor@planet.nl

SINT TRUIDEN

De galliër
Beekstraat 58
3800 / 011 - 67 17 39
www.gallier.be

SCHIEDAM

't centrum
Korte Singelstraat 20a
3112 GB / 010 - 426 25 84

TURNHOUT

Tistjen Dop
Pateretraat 96
2300 / 014 - 42 88 29
www.tistjendop.be

UTRECHT

Piet Snot
Vismarkt 3
3511 KR / 030 - 231 84 72

Strip en lektuurshop
Oude Gracht 194
3511 NR / 030 - 233 43 57
www.stripart.nl

VENLO

De luerpoort
Grote Kerkstraat 14
5911 CR / 077 - 354 40 69

VLAARDINGEN

Stripzaak DoZo
Hoogstraat 105
3131 BM / 010 - 435 62 93

ZWOLLE

De boekenhalte
Assendorperstraat 103
8012 DH / 038 - 422 10 77
boekenhalte@planet.nl

Igort

zeggingskracht boven schoonheid

Na twintig jaar wacht de Italiaan Igort nog steeds op zijn grote doorbraak.

Hoewel hij ooit tot het zelfde collectief behoorde als Lorenzo Mattotti en Charles Burns, is zijn werk nauwelijks in het Frans en nooit in het Engels of Nederlands vertaald. Met 5 is het perfecte getal is daar nu verandering in gekomen.

Igor Tuverni (zoals Igort eigenlijk heet) zoekt al zijn hele loopbaan de grenzen op van zijn kunnen. Niet alleen experimenteert hij met de striptaal en de vorm, ook met de manier waarop hij werkt. "Toen ik jonger was, ging ik zelfs zo ver dat ik mezelf dwong asymmetrisch te werken door met mijn linkerhand te tekenen. De linkerhelft van mijn lichaam is nu eenmaal anders dan de rechter en staat daardoor anders in de werkelijkheid. Ik vroeg me af of dat ook leidde tot een andere manier om de werkelijkheid weer te geven."

Deze uitspraak is typerend voor de manier waarop Igort tegen zijn vak aankijkt. "Ik ben nu 44 en heb mijn keuzes gemaakt. Ik wil me niet onderwerpen aan de wetten van een genre, zoals die gelden binnen manga of superheldenstrips. Alhoewel ik wel werk voor commerciële uitgevers. Ik wil experimenteren met beeldtaal. Er is nog zoveel te ontdekken, ondanks alle strips die al gemaakt zijn."

Typerend is ook dat hij Berni Wrightson hoger aanslaat dan Michelangelo. "Sommige tekenaars zijn virtuozen, geweldige tekenaars die alles kunnen weergeven wat de scenarist ze voorschrijft. Anderen zijn minder begaafd. Een naïef kunstenaar als Loustal is bijvoorbeeld beperkt in zijn kunnen. Maar daardoor is hij wel gedwongen te

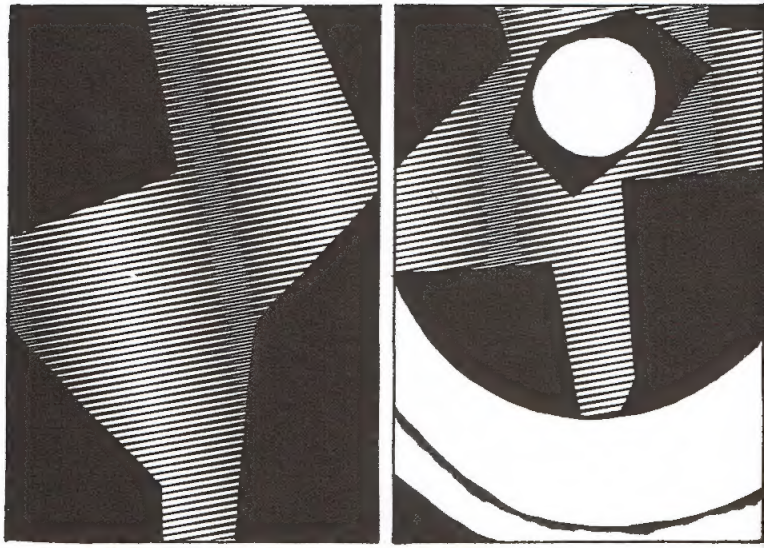

investeren in de expressie van zijn tekeningen. Omdat hij niet alles kan weergeven, moet hij dingen op een andere manier uitdrukken. Daarmee is hij een voorbeeld van een goed stripmaker. Hij is niet alleen maar de tekenaar van een verhaal, hij is de verteller."

Igort is geboren in Cagliari (Sardinië) in 1958 en werkte als illustrator voor bladen als *Vanity* en *Métal Hurlant*. "Begin jaren 80 ben ik begonnen met het maken van strips voor de Franse markt. Mijn werk is in zeven talen vertaald, waaronder het Japans. Ik heb altijd lange strips gemaakt. Mijn eerste album uit 1981 telde 90 pagina's, het dubbele van het gewoonlijke aantal pagina's van een stripboek in Frankrijk."

5 is het perfecte getal is ook een lang verhaal: 176 pagina's. Het gaat over een oude gangster die zijn einde voelt naderen. Na de dood van zijn zoon leeft hij weer op om wraak te nemen. "Hij stapt als het ware over zijn eigen einde heen en begint een nieuw bestaan. Door de dood herontdekt hij het leven. In 1994 begon ik aan dit verhaal, na een arbeidsintensief project voor de Japanse markt wilde ik weer iets 'Europees' doen."

Daarbij maakte hij wel gebruik van de ervaring die hij opdeed met zijn Japanse opdrachten. "In Japan heb ik veel geleerd van het gebruik van stilte dat in manga wordt toegepast. Die stiltesequenties zijn heel expressief. Die wilde ik ook graag in mijn andere strips toe-

Igort is niet alleen de tekenaar van een verhaal, hij is de verteller.

passen. Het verhaal krijgt meer diepgang als je de handelingen van de personages niet afdoet in één plaatje, maar uitsmeert over meerdere. Bijvoorbeeld een autorit. Muñoz, die ook voor de Japanse markt werkt, vertelde me eens dat hij die techniek niet toepaste in zijn strips voor de westerse markt. Volgens hem wordt het hier beschouwd als papierverspilling. In het oosten werkt het precies omgekeerd, zij willen juist dat de auteur er veelvuldig gebruik van maakt. Door mijn manga's heb ik me die verteltechniek eigen gemaakt."

Lichtvoetig

Igorts strips zijn vaak een mengeling van ironie en tragedie. "Dat is waarschijnlijk mijn Italiaanse achtergrond. In de Italiaanse cultuurgeschiedenis kom je dat in alle facetten tegen, van Fellini en Rosselini tot aan de commedia dell'arte. Altijd is het zowel zwaar als lichtvoetig tegelijk. In *5 is het perfecte getal* heb ik geprobeerd de typische, groteske sfeer van Napels te vangen. Napels is een vreemde stad, waarschijnlijk de minst Amerikaanse stad van Italië. Mensen spreken hun eigen taal, kijken hun eigen televisie, hebben hun eigen regels, een stad buiten de staat.

De stad staat symbool voor de manier waarop de hoofdpersoon in het leven staat. Hij is een beroepsmoordenaar, geen big boss. Hij probeert een normaal leven te leiden in een wereld waar de dood bijna normaal is. Ik wilde geen Charles Bronson of Clint Eastwood als hoofdpersoon, maar een anti-held: niet iemand met wie je je identificeert, maar met wie je medelijden krijgt. Voor de grap heb ik hem wel de neus meegegeven van Dick Tracey, maar hij is meer dan alleen een onverslaanbare held. Hij is iemand die veel fout heeft gedaan in zijn leven. Ik voer hem op aan het eind van zijn leven. Hij ontmoet een nieuwe liefde, is gedwongen Napels te verlaten en voor het eerst in zijn leven reist hij. Dit nieuwe leven in een andere omgeving, geeft hem de vrijheid anders tegen zijn verleden aan te kijken en tegen de dingen die hij destijds als normaal beschouwde."

Veelvraat

Igort is een veelvraat. Alles wat hij leest, ziet of meemaakt slaat hij op. Uit al die indrukken en ervaringen vormen zich in zijn hoofd nieuwe verhalen. "Het is niet zo dat ik een idee krijg en daar iets omheen verzin. Mijn verhalen ontstaan meer als geheel, inclusief personages. Gevolg is dat ik continu in een staat van waakzaamheid verkeer, bij wat ik ook meemaak of tot me neem. Voortdurend ben ik in mijn achterhoofd bezig met mijn zelf gecreëerde universum."

Vragen naar zijn invloeden is onbegonnen werk. Filmregisseurs, acteurs, musici, collega-tekenaars, schrijvers, de lijst is schier eindeloos. *5 is het perfecte getal* is opgedragen aan de schrijver Georges Simenon en George Herriman, de schepper van *Krazy Kat*. "Simenon bewonder ik omdat hij in zijn detectives het alledaagse menselijke aspect introduceerde", vertelt hij. "Aan Herriman heb ik een eerbetoon willen geven door de personages in het album te laten dromen over gekke dieren in de stijl van tekenfilmpjes uit de jaren dertig."

Igort voelt zich verwant met collega-stripmakers als Jacques de Loustal, Daniel Clowes en Chris Ware. "Auteurs die experimenteren met een andere manier van vertellen. Ik was destijds lid van de Valvolinegroep, waartoe ook Lorenzo Mattotti en Charles Burns behoorden. Wij traden in de voetsporen van avantgardisten als José Muñoz, Joost Swarte en Art Spiegelman. Valvoline wilde een nieuwe striptaal ontwikkelen, we

5 is het perfecte getal.

"Zes plaatjes per pagina. Dat was ons antwoord op Métal Hurlant met zijn 'exploding pages'"

lieten ons inspireren door beeldende kunst en muziek. Maar ik, Mattotti en Giorgio Carpinteri hadden een strakke regel: zes plaatjes per pagina. Dat was ons antwoord op *Métal Hurlant* met zijn 'exploding pages'. Dus grafische revolutie, maar wel in dienst van het verhaal. De huidige generatie doet dat ook. Iemand als Clowes laat zich inspireren door de strips uit de jaren vijftig en presenteert iets nieuws, zoals Chaland dat begin jaren tachtig ook deed. Iets vergelijkbaars doen Seth, Adrian Tomine en Chris Ware. Ook zij ontlenen hun inspiratie aan dingen die voorhanden zijn uit het verleden. Dat zijn onze overeenkomsten. En ook zij werken ondanks de grafische vernieuwing wel binnen het concept van een strak ingedeeld stripverhaal."

Cultuur

In de jaren tachtig verhuisde Igort naar Frankrijk. "Ik heb dat destijds gedaan om afstand te nemen van mijn Italiaanse wortels en omdat Frankrijk een rijkere stripcultuur kent. Ik begon in mijn undergroundstrips te experimenteren met steunkleur. Undergroundstrips zijn meestal zwart-wit, omdat ze goedkoop gemaakt moeten worden. Binnen de Valvoline-groep probeerden we onze strips iets meer cachet te geven. Dat pakte echter verkeerd uit. De Europese striplezer is nu eenmaal kleurenstrips gewend: een steunkleur oogt daardoor altijd als iets armoedigs, niet als een verrijking. Overigens is dat in Amerika precies andersom. De Amerikaanse stripcultuur is veel meer een krantenstripcultuur, de lezer is meer gewend aan zwart-wit. Steunkleur is daar juist vaak een extraatje."

Behalve met zijn strips hield Igort zich ook bezig met het oprichten van stripbladen als *Fuego, Cake life* en *Black*. "De laatste jaren is er steeds meer onderlinge beïnvloeding tussen de Europese stripcultuur en de Amerikaanse. Zo ontstaat er langzamerhand een universele striptaal. Vroeger werkten striptekenaars geïsoleerder. Door e-mail is onderling contact echter veel makkelijker geworden. Ook Valvoline was nog een aparte groep. Nu ontstaat er langzamerhand een mondiale gemeenschap van stripmakers. Ik laat David B. mijn werk lezen voordat het gedrukt wordt, of Mattotti wijst Baru op een fout. Die uitwisseling van kennis tilt de strip op een hoger plan."

Pieter van Oudheusden en Hans van Soest

Het laatste oordeel

Als de duisternis...

Marcel de Jong, Marco Kuipers, Onno Peerlings
Uitg. Sylvester; 64 pl; kleur; slappe kaft; € 6,99

Marcel de Jong is voor trouwe *ZozoLala*-lezers geen onbekende meer sinds hij kwam buurten in de vorige Acacialaan. Het daarin aangekondigde boek *Als de duisternis...* is inmiddels verschenen en nu wordt duidelijk wat De Jong bedoelt met gothic strips. In *Als de duisternis...* lijkt het door de donkere inkleuring altijd te schemeren of nacht te zijn, bevat elke tekening wel een of ander occult symbool en stralen de personages veelal doodsangst uit. Kortom, de zwarte romantiek van een dikke eeuw geleden is weer helemaal terug.

De gedoemde romantisering uit die kunststroming gebruikt De Jong in zijn lovestory over Vincent en Michelle. Dat die geen goed einde zal kennen blijkt al uit de eerste pagina's. Vincent zit met sigaret en fles vodka in de hand verslagen in een met prullaria volgestouwde kamer. Het blijkt dat hij net zijn vriendin heeft begraven. Hoe gelukkig ze allebei wel niet waren, vertelt hij in een flashback. Als een echt nedergothic-stelletje fietsen ze langs een oud, vervallen huis en zijn ze meteen verkocht. Bij het opknappen blijkt er echter al iets raars met het huis te zijn; vooral in de kelder is het niet pluis. Er hangt een duistere sfeer in het huis en Michelle verandert met de dag meer in een soort zombie. Haar gruwelijke zelfmoord wordt verklaard met een afscheidsbrief over een 'raaf die een poort bewaakt' en dat 'afscheid niet lang zal duren'.

Vincent kan Michelles gruwelijke dood niet verkroppen en raast pagina's lang door tot hij uiteindelijk letterlijk in de goot belandt. Aan het einde vindt Vincent rust met de gedachte dat 'alles voorbestemd is', zoals Michelle in haar afscheidsbrief schreef. Ook hij keert zich tot 'de duistere zijde' zoals zijn geliefde voor hem deed.

Als de duisternis... kent een vreemde verhaalopbouw. Er gebeurt, afgezien van de zelfmoord van Michelle, niet zoveel. De extreme gevoelens van de getourmenteerde Vincent is het dragende thema en dat is te weinig om pagina's lang te boeien. Op een gegeven moment geloof je wel dat hij het er moeilijk mee heeft. De belangrijkste attractie is De Jongs fraaie en volwassen tekenstijl die een sterke invloed van Peter Pontiac verraadt. Net als zijn grote voorbeeld gebruikt hij geen standaardlay-out, maar wisselt hij vreemde perspectieven en kaders smaakvol af. Een ander sterk punt is de expressie die hij in de gezichten en de fysiek van de personages legt. De ietwat gezwollen teksten van Onno Peerlings zouden in elk ander verhaal potsierlijk zijn, maar passen bij de gothic sfeer die De Jong weet op te roepen. *Als de duisternis...* is volgepropt met werkelijk alles wat liefhebbers van gothic zullen herkennen en waarderen, maar het is de vraag of mensen die niet tot die club horen daar plezier aan beleven.

Gerard Zeegers

De Dérisoire

Supiot & Omond
Uitg.Talent; 56 pl.; harde kaft; € 20,00

De collectie Carré valt niet alleen op door het (vierkante) formaat, maar ook door de pretenties die uitgever en auteurs hebben met de verhalen. De Dérisoire heeft wel iets gemeen met het in *Zozolala* 128 besproken boek Meneer Kohl van Moynot en Dieter uit de zelfde serie. Net als dit boek is *De Dérisoire* een verhaal met een eenvoudige, maar nogal breed uitgesponnen symboliek. Wat de boeken ook met elkaar gemeen hebben, zijn de prachtig ingekleurde pagina's.

Omond is in de Nederlandstalige gebieden nog niet zo'n bekende stripmaker. Zijn werk, waarvoor hij reeds diverse prijzen ontving, verschijnt hoofdzakelijk bij uitgeverij Delcourt en bestaat voor een deel uit kinderboeken De pagina's van *De Dérisoire* zijn fraaie schilderijtjes, die op hun beste momenten doen denken aan het werk van Mattotti. Het verhaal van De Dérisoire roept herinneringen op aan Vuren, met dit verschil dat De Dérisoire veel eenvoudiger te doorgronden is bij een eerste lezing.

De hoofdpersoon van *De Dérisoire* is een kapitein op een roerloos schip. Zijn personeel bestaat letterlijk uit „een stelletje dooien die geen bal uitvoeren." Niet slechts door zijn personeel, zelfs door voorbijvliegende meeuwen wordt de kapitein van niks bespot. Dan knapt er iets bij de man. Hij beseft dat hij de situatie veel te lang op zijn beloop heeft gelaten en probeert eraan te ontsnappen. Hij maakt een reis over zijn eigen schip en verlaat daarbij de weg van de logica. Het onvoltooide vrachtschip verandert in een luxe passagiersschip met feestvierende gasten, waaronder de beeldschone Constance. Even plotseling als het schip veranderde van karakter gaan de deuren open naar een prachtig groen landschap met hoge bomen en beekjes. Vooral in deze scène laten de auteurs de bedoeling van hun verhaal (al te duidelijk) doorschemeren in de gesprekken tussen Constance en de kapitein.

De doden proberen nog om de kapitein terug te halen, maar het is te laat. Hij heeft gekozen voor een ander leven, een leven van poëzie en fantasie, en zelfs de ontrouw van Constance kan hem niet meer tegenhouden.

De titel van *De Dérisoire* is ontleend aan de naam van het schip. Vreemd genoeg werd die titel voor de Nederlandse uitgave niet vertaald, want ze verwijst niet alleen naar de naam van het schip, maar betekent ook zoiets als bespotten en dat is precies wat zijn omgeving met de kapitein doet. Totdat hij besluit om eindelijk te gaan leven.

Hans Pols

De Avonden: deel 1

Gerard Reve & Dick Matena

Uitg. De Bezige Bij; 86 pl.; zwart-wit; harde kaft; €19,90

Dick Matena is een groot fan van de schrijver Gerard Reve. Daar is natuurlijk niets mis mee, maar bij de verstripping van diens beroemde roman *De Avonden* heeft hij iets te veel respect betoond aan het werk van de volksschrijver.

Met de verstripping van beroemde kinderboeken als *Kruimeltje* en *Dick Trom* bewees Matena het métier van bewerker als geen

ander te beheersen. De toch wat gedateerde jongensboeken stak hij in een fris jasje zonder het origineel geweld aan te doen. Matena vertelde de verhalen met vaart door overbodige tekst te mijden. Bij *De Avonden* heeft hij er echter voor gekozen de complete tekst van Reve te gebruiken. Achteraf blijkt dit een ongelukkige keuze.

Het is een open deur, maar strip is synergie tussen beeld en tekst. De kracht van het medium is juist dat je als auteur door een opeenvolging van beelden iets kunt uitdrukken. De auteur bepaalt zo het tempo van de handelingen en gebruikt, indien nodig, tekst om dingen te vertellen die hij niet in de tekening kan weergeven (bijvoorbeeld door middel van dialogen). Dit is een wat puriteinse definitie van strip. Inderdaad zijn veel stripmakers minder streng in de leer en vullen zij hun tekeningen vaak met overbodige tekstkaders. Daarmee is hun werk echt nog steeds een strip. Matena's bewerking van *De Avonden* kan dat echter met de beste wil van de wereld niet meer worden genoemd.

In *De Avonden* zijn ongeveer iedere twee beschrijvende zinnen van het boek van een tekening voorzien, waarin vervolgens de dialogen worden weergegeven. Van enige synergie tussen beeld en tekst is geen sprake meer. Daarmee is *De Avonden* gewoon een geïllustreerd boek. Die illustraties zijn weliswaar bijzonder fraai (Matena heeft duidelijk zijn stinkende best gedaan en met het gewenste resultaat), maar een strip (of beeldverhaal zoals de omslag van dit album vermeldt) is het niet.

Dat is allemaal niet erg. Tardi gaf Céline's *Reis naar de einde van de nacht* met zijn illustraties ooit een bijzondere meerwaarde. Maar de aanpak die Matena gekozen heeft om de hele tekst van Reve te gebruiken en zijn illustraties op te maken als een stripboek met allemaal plaatjes op een bladzijde, komt de leesbaarheid van het boek niet ten goede. Beter had hij ervoor kunnen kiezen om het boek echt te verstrippen en overbodige tekst weg te laten, of om zuiniger te zijn met zijn tekeningen en bijvoorbeeld iedere scène uit het boek met een of twee prenten te verfraaien. Nu is *De Avonden* een boek in de vorm van een strip, waarbij zowel de tekst als de tekeningen niet goed tot hun recht komen.

Matena's verdiensten voor de Nederlandse strip zijn groot, met werk als *Amen, Mythen* en *Lazarus Stone*. Met *De Avonden* (dat uit vier delen zal bestaan, het laatste verschijnt voorjaar 2004) lijkt hij eindelijk een commercieel succes in handen te hebben. Het is hem van harte gegund. Maar het is jammer dat hij (ook al zijn zijn tekeningen in sfeervol grijs nog zo mooi) zijn doorbraak naar het grote publiek niet met zijn beste werk beleeft. ***Hans van Soest***

Kabbala 1: Gaël

Grégory Charlet

Uitg. Dargaud; 48 pl; kleur, softcover, € 4,99

Gaël is het eerste deel van de nieuwe reeks *Kabbala*. Verantwoordelijk voor zowel tekst als tekeningen van deze strip is Gregory Charlet, die al eerder opviel als tekenaar van De meesters van het spel (uitgeverij Talent). Zijn tekenstijl is manga-achtig en doet ook denken aan de strips van Marini. Wat bij *Kabbala* vooral in het oog springt, is de mooie inkleuring. Het dreigende omslag trekt bijvoorbeeld direct de aandacht.

Gaël is een somber verhaal. De hoofdpersoon, een striptekenaar, leeft in een mistroostige flatwijk van een grote stad die Parijs zou kunnen zijn. Daar tekent hij sprookjesachtige verhalen tekent in vrolijke kleuren, terwijl in zijn directe omgeving de verhoudingen tussen verschillende bevolkingsgroepen.

Een donkere jongen is doodgeschoten door een agent en uit protest hiertegen wordt een anti-racisme betoging georganiseerd. Ook Gaël loopt hierin mee. De demonstratie loopt uit de hand en betogers raken slaags met speciale politie-eenheden. Gaël wordt aangezien voor een Marokkaan en in elkaar geslagen. Hij belandt in het ziekenhuis. Na zijn ontslag hieruit worden Gaël en een vriendin lastiggevallen door allochtone aanranders.

Charlet schetst een beklemmende beeld van het leven in een grote stad en rassentegenstellingen, maar het is volkomen onduidelijk waar hij heen wil. De strip ziet er mooi uit en weet tot de laatste pagina de aandacht vast te houden, maar of *Kabbala* echt de moeite waard is, moet blijken uit de volgende delen. ***Hans Pols***

Drie maagden 1: Dyane

Boccar en Sylaire

Uitg. Glénat; 56 pl.; kleur; harde kaft; € 16,75

Is Sylaire nu een debutant, of een pseudonym van Bernard Hislaire? zal iedereen denken die, verleid door de luxueuze uitvoering van het boek, *Drie maagden* oppakt in de winkel. Het is hem dus wel, maar in tegenstelling tot *Samber* en *XXe ciel.com* is Yslaire dit keer slechts verantwoordelijk voor het scenario. De fraaie en pakkende tekening van een reusachtig vrouwenoog op het omslag is van de hand van de redelijk onbekende Boccar.

Boccar gebruikt een hyperrealistische stijl, die doet vermoeden dat een paar computers heel wat rekensommen hebben moeten maken om het er zo gelikt uit te laten zien. Toch werkt die stijl bij deze sf-strip erg goed. De afstand die ontstaat door het kunstmatige en gladde tekenwerk past bij een toekomstige wereld waarin mensen honderden miljoenen kilometers naar Jupiter kunnen reizen, terwijl ze vier jaar in een kunstmatige slaaptoestand verkeren. Dat is wat de drie maagden uit de titel (Dyane, Shi, Atena; respectievelijk een blanke, Aziatische en negroïde) namelijk doen.

Er is gerommeld met de genen van de drie vrouwen, waardoor hun verouderingsproces aanzienlijk wordt geremd. Die verandering heeft echter ook onvoorziene bijwerkingen en bij het ontwaken is het met name Dyane die vreemde klachten ontwikkelt. Als ze wakker worden wacht hen nog een onaangename verrassing: de twee mannen die meereisden zijn door een computerfout in hun slaap gestorven. "Arme wij! We zullen maagd blijven..." merkt de scherpzinnige Shi op als ze merken dat ook de tweede man dood is. De drie proberen vervolgens het technische mankement te verhelpen en moeten daarvoor in een speciaal robotpak het schip verlaten. De onderlinge verhoudingen zijn echter zo verziekt dat ze elkaar wantrouwen en allerlei complottheorieën ontwikkelen. Het is dan de vraag is of ze in zo'n situatie nog op elkaar kunnen rekenen... Opmerkelijk zijn de racistische discussies tussen met name Dyane en Atena. De laatste is er van overtuigd dat het zwarte ras het sterkste is en voert Dyanes verzwakking aan als argument.

Uiteindelijk belandt het ruimteschip op Jupiter en de drie vrouwen onderzoeken daar de mysterieuze rode vlek. Ze worden niet meteen naar een andere wereld gesleurd zoals Storm, maar stuiten op het doel van hun missie: het ruimteschip Jupiter 1.

Wat daar allemaal mee aan de hand is kunnen we natuurlijk in het vervolg lezen, maar het eerste deel van *Drie maagden* is veelbelovend. Waar menig serie aanloopproblemen kent omdat er te veel moet worden uitgelegd, houdt *Drie maagden* het tempo erin. 'Sylaire' bouwt het verhaal goed op en vertelt het leeuwendeel via dialogen. Dat werkt een stuk beter dan via ellenlange tekstkaders van een alwetende verteller. Zoals gezegd is het tekenwerk gelikt en daar moet je van houden, maar gecombineerd met de luxe 'Collectie Carré'-uitvoering en de spectaculaire inkleuring is *Drie maagden* een lekkere SF-strip. ***Gerard Zeegers***

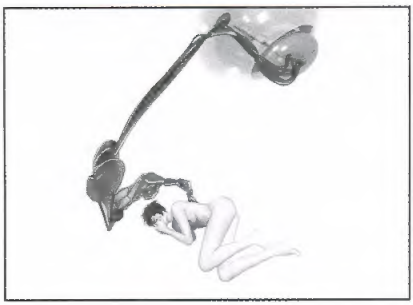

5 is het perfecte getal

Igort

Uitg. Oog & Blik; 176 pagina's; zwart-wit met steunkleur; slappe kaft; € 17,50

Peppino en zijn zoon zijn *guappo*, moordenaars voor de Napolitaanse maffia. Op een morgen, tijdens het ontbijt, kletsen ze wat over hun werk. Zoonlief heeft een klus maar hij heeft niet echt zin: "*Ik voel me niet lekker. Ik leg hem* [het beoogde slachtoffer] *neer en ga naar bed, met een aspirientje.*" Vader vertelt over vroeger: "*Om me met je moeder te kunnen verloven heb ik haar hele familie moeten vermoorden.*" En zoals het Italiaanse gangsters betaamt, wordt ook de garderobe besproken: "*Uiterlijk is belangrijk. In ons werk moeten wij waardigheid tonen, stijl, precisie.*" De hele ontbijtscène duurt maar liefst twaalf pagina's en daarmee wordt de toon voor het hele verhaal gezet: cool, traag en spijkerhard.

Zoals een filmmaker met licht, kleur en geluid verschillende stemmingen weergeeft, gebruikt Igort verschillende tekenstijlen door elkaar: Pratt-achtige schaduwen in de nacht, schetsmatige droomscènes en heldere, open pentekeningen aan de ontbijttafel en aan het strand. Op één pagina wisselt hij soms wel drie keer van stijl. Toch vormt het boek ook grafisch een logisch en samenhangend geheel, want ondanks alle stijlwisselingen is de penvoering van Igort altijd herkenbaar. In "*5 is het perfecte getal*" is Igorts manier van tekenen geen snoeverige proeve van kunnen, maar vervult het een ondersteunende rol om het verhaal haar sfeer te geven.

De traagheid van het verhaal doet denken aan de opbouw van nu klassieke gangsterfilms zoals The Godfather-trilogie en Scarface. Hard en expliciet vormgegeven geweld wordt afgewisseld met lange, trage scènes waarin het verhaal wordt verteld. Feitelijk gebeurt er vrij weinig, maar de wetenschap dat er ieder moment iets *kan* gebeuren, geeft het verhaal een beklemmende spanning. Zo zou Igort bijvoorbeeld een autoreis naar Napels kunnen afdoen in één plaatje, maar omdat hij er vier, tekstloze pagina's voor gebruikt, is duidelijk dat hier niet zomaar een reis wordt gemaakt. Hier rijdt iemand een zekere ondergang tegemoet.

"*5 is het perfecte getal*" staat bol van de gangsterclichés. Eer, bloedwraak, familie en het belang van tradities, alles komt aan bod. Maar door Igorts manier van vertellen storen al die clichés niet. Het verhaal zit goed in elkaar, de sfeer is geweldig en de karakters zijn geloofwaardig (al is de oude gangster wel behoorlijk lenig voor zijn leeftijd). Daarmee stijgt "*5 is het perfecte getal*" ver uit boven het standaard gangsterverhaal. ***Willem Lammerink***

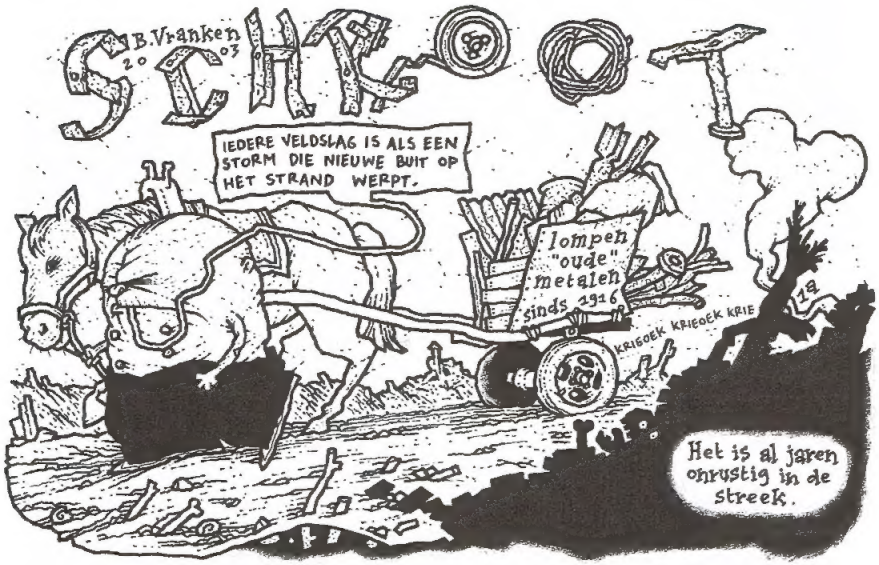
SCHROOT
B.Vranken 2003
IEDERE VELDSLAG IS ALS EEN STORM DIE NIEUWE BUIT OP HET STRAND WERPT.
lompen "oude" metalen sinds 1916
KRIEGOEK KRIEGOEK KRIE
1a
Het is al jaren onrustig in de streek.

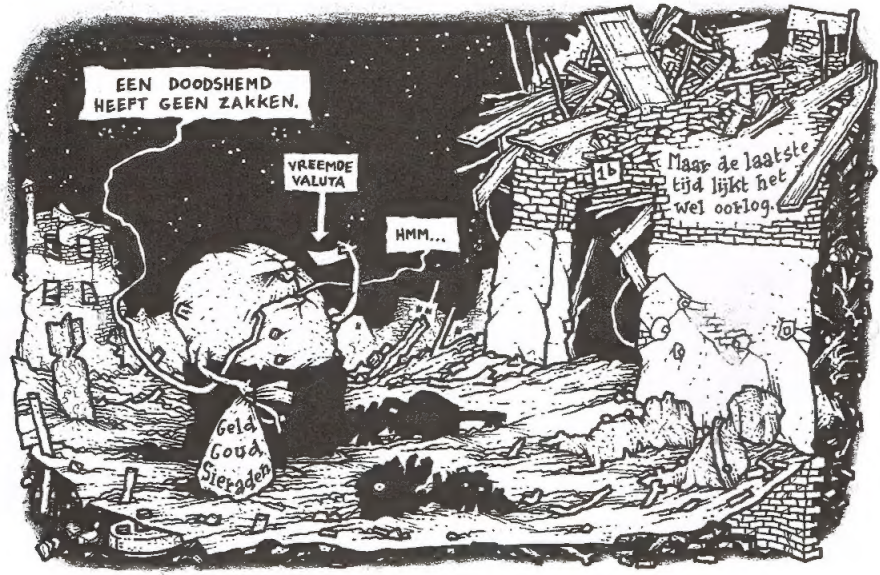
EEN DOODSHEMD HEEFT GEEN ZAKKEN.
VREEMDE VALUTA
HMM...
Geld Goud Siergaden
1b
Maar de laatste tijd lijkt het wel oorlog.

2A
Allerlei vreemde snuiters mengen zich in het conflict.
OELT !
KALM AAN, SOLDAAT. IK SLECHTS EENVOUDIG HANDELAAR IN OUDE METALEN.
Tanden
Horloges

EEN DRENKELING DIE NOOIT AAN ZAL SPOELEN.
2B
RIP
NE DOEDSEMD ET KEEN ZUKKEN.
Sieraden
Schoe
Geld
Goud
EIND
En dat is niet goed voor de handel.

Weg van de snelweg

"Op mijn tachtigste nog steeds aanstormend talent"

Beginnende stripmakers belanden vrijwel nooit meteen op de snelweg naar roem, poen en het grote publiek. Bijna iedereen gaat van start op een van de talloze zijwegen. Elke twee maanden maken de meest veelbelovenden een tussenstop op de Acacialaan.

Sinds december 1994 is de Acacialaan uitgegroeid tot een vaste pleisterplaats in *ZoneLala*. Een vertrouwd rustpunt waar totaal uiteenlopende werelden aan elkaar raken: het rauwe grappenspervuur van Lectrr en de intieme beelden van zijn autobiografische tegenpolen, het visueel avontuur van Stefan van Dinther versus de funny animal nostalgie van Stefan de Groot, het zware gothic drama van Marcel de Jong en de opgewekte dwarsheid van Berend J Vonk... Een duizelingwekkende verscheidenheid, slechts samen te vatten in één woord: gedrevenheid.

Het is natuurlijk verleidelijk om op deze plek somber te doen over het verdwijnen van striptijdschriften als *Eppo, Striparazzi* en *Wordt vervolgd*, waarin jong talent vroeger veelvuldig een kans kreeg. Of over het praktisch wegvallen van de bijstand als officieuze werkbeurs voor beginnende tekenaars. Maar dat is te gemakkelijk. Tegenover de bewijzen dat het vroeger beter was staan nieuwe ontwikkelingen die op het tegendeel wijzen. De laagdrempeligheid van het internet biedt veel jonge stripmakers een nieuw podium – hieronder vliegen de www's je om de oren. De site www.stripster.nl wijst met veel enthousiasme de weg. De eerste kunstsubsidies voor stripmakers zijn toegekend. Nieuwe striptijdschriften en gratis dagbladen komen op.

Het is voor beginnende tekenaars hoogstwaarschijnlijk nooit gemakkelijk geweest om hun werk geaccepteerd te krijgen. Het enige wat erop zit, is toegeven aan twee elementaire impulsen: stug doortekenen en publiceren. Blijven voortjagen op de zijwegen van eigen keuze. En bedenken dat elke snelweggebruiker uiteindelijk moet afslaan om zijn bestemming te bereiken.

De vijftigste Acacialaan gebruiken wij graag als eerbetoon aan al die doorzetters. We vroegen hen hoe zij er nu voor staan. Of hun verwachtingen van destijds zijn uitgekomen. Enkelen tonen nogmaals gretig hun kunnen. Ze kwamen van ver, en ze bleven maar plakken, zoals onze feestelijke cover laat zien. Het definitieve bewijs dat de toekomst van de strip kruipt waar hij niet gaan kan.

Floris Oudshoorn

Floris Oudshoorn woonde aan het begin van de Acacialaan. Sindsdien is er veel gebeurd. Na een bundeling van zijn werk in een eigen beheeruitgave, verschenen verhalen van hem in de Pincetreeks en de Incognito-reeks. Behalve met tekenen, houdt Floris zich ook bezig met computeranimatie. Zijn inspanningen op dat gebied werden kort geleden ernstig gefrustreerd door een computercrash. Gelukkig is er dan altijd nog de strip. Enthousiast vertelt Floris dat het hem gelukt is een commercieel aantrekkelijke strip te maken waar hij zich zelf ook lekker bij voelt. De scenario's vloeien probleemloos uit zijn pen. Met deze strips hoopt hij nu een voet tussen de deur te krijgen bij een van de grote weekbladen.

Berend J. Vonk was een van de eersten die in onze rubriek werd opgevoerd. Anno 2003 is hij een van de meest gevraagde illustratoren en cartoonisten van Nederland. Zijn werk wordt onder meer geplaatst in de dagbladen *Trouw* en *Het Financieele Dagblad* en de tijdschriften *Ad Valvas, Contrast, Filosofie Magazine, Psm* en nog een heel aantal vaktijdschriften in de zorg- en asielsector. "Cartoons vullen iets meer dan de helft van mijn werkzaamheden. Destijds stonden mijn strips nog regelmatig in *Zone 5300* en de layouter van het *Algemeen Dagblad* kreeg dat onder ogen. Hij zorgde voor mijn eerste betaalde opdracht. Zo ben ik erin gerold. Je moet durf hebben en mensen lastig vallen, veel opdrachtgevers bellen die geen weet hebben van je bestaan."

Acht jaar geleden verscheen van Vonk bij Stichting Zet El de bundel *In de val, Jeanette*. Sindsdien is zijn stripcarrière gestagneerd. "Het een heeft niets met het ander te maken hoor", grapt hij. "Het liefst zou ik nog steeds mijn geld verdienen met strips, maar dat is slecht betaald in relatie tot de uren die erin gaan zitten. Ik heb een gezin en illustraties en cartoons brengen nu eenmaal wel brood op de plank. Eigenlijk valt het wel een beetje tegen van mezelf dat ik nog geen twintig stripalbums op mijn naam heb staan. Zodra ik weer tijd over heb, zal ik de strip zeker weer oppakken. Anders blijf ik aanstormend talent tot mijn tachtigste."

Toen hij aan de *ZoneLala*-lezer werd voorgesteld, was **Ulli Bürer** eigenlijk alweer bijna voor de strip verloren. Met zijn strip *Six inch stiletto's* maakte hij op dat moment furore in het stripblad *Incognito*, en zijn striptoekomst zag er veelbelovend uit. *Incognito* dat dreef op het enthousiasme van liefhebber Robin Schouten, kon echter niet de regelmatige frequentie garanderen die Bürer wenste. Gefrustreerd wendde hij zich tot zijn tweede liefde, de computeranimatie. En die liefde heeft hij uiteindelijk gevolgd.

»IK WEET WAARAAN JE DENKT HASSAN; EN NEE, DAT IS GEEN OPTIE.«

Het vraaggesprek voor de Acacialaan was het eerste interview dat **Maaike Hartjes** gaf. Sindsdien is ze een van de iconen van de Nederlandse autobiografische strip geworden. Vorig jaar verscheen op dat gebied bij Oog & Blik haar voorlopig Magnum Opus. De vaste stripbijdragen aan de *VIVA* leverde haar echter meer bekendheid bij een groter publiek op. Op het ogenblik staan de illustratieopdrachten op de voorgrond. Stripplannen zijn er echter genoeg. Naast haar samenwerkingsproject met partner Mark Hendriks (zie aldaar), wil Maaike ook een stripverslag publiceren van haar reis naar Servie waar zij een jaar geleden aanwezig was op een stripfestival. Het verhaal is klaar, alleen de schetsen moeten nog worden uitgewerkt "Ik denk dat ik er in de zomervakantie tijd voor vrij maak."

Jeroen de Leijer is momenteel hard aan het werk aan een televisieserie rond zijn heldin *Eefje Wentelteefje*. Het gaat om zeventien afleveringen van elk veertien minuten die 'ergens volgend jaar' door de VPRO zullen worden uitgezonden. "Het is een mengeling van animatie en poppenkast. Momenteel ben ik er het grootste deel van mijn tijd aan kwijt." De afgelopen jaren verschenen er twee albums van *Eefje Wentelteefje (Laat de boel de boel* en *Hallo, hier is Eefje Wentelteefje*) en werkte De Leijer hard voor het collectief rond *De Bedenkelijk Kijkende Grondeekhoorn*. Dat blad is inmiddels ter ziele, zeer tot zijn spijt. Eefje staat nog in het *Brabants Dagblad, BN/De Stem* en *Memory Magazine*. Verder maakt hij nog een wekelijkse strip voor de site van het populaire radioprogramma Radio Bergeijk. "Ik publiceer nog wel, maar ik leef wel wat meer teruggetrokken dan vroeger. Ik wil nog wel tekenen, maar dat is het dan. Ik ben niet meer zo begaan met het wereldje eromheen. Ik ben een beetje veranderd in de Bin Laden van de stripwereld."

Chris Berg woonde in zijn jonge jaren in de Verenigde Staten. Na zijn afstuderen aan de kunstacademie van Rotterdam en bijdragen aan het tijdschrift *P.O.S.S.E.* en de comic *The Fridge*, vertrok hij in 1997 weer naar Chicago. Daar is hij nu zo druk met schilderen en illustreren, dat hij hardnekkig weigert om de telefoon op te nemen.

"Schrijf maar op dat ik aan lager wal ben geraakt." **Gnoe**, maker van de onverschrokken eco- droomstrip *Mama*, acht zichzelf voor de strip verloren De seconde nadat hij de pen van *Mama* neerlegde, waaraan hij tweeëneen half jaar lang met hart en ziel werkte, is naar zijn zeggen het moment waarop hij is gestopt met tekenen. Kort daarop verliet hij de rustieke steenfabriek waarin hij woonde om zich te storten op een uitdagende combinatie van uitzendwerk en webdesign De scherpe technologiecriticus uit *Mama* zweert tegenwoordig bij het werken met Flash en geluidssoftware. Na een dagje offline zijn wordt hij al onrustig. Hij vertelt erover met hoorbaar genoegen. "Heel af en toe lees ik nog wel eens strips. *Murena* bijvoorbeeld, dat vond ik echt goed qua tekeningen, verhaal en sfeer. Voor zover ik ooit nog een verhaal zou schrijven, zou ik daarnaar streven: minder overtuigen en meer verleiden."

De Acacialaan staat **Matthias Giesen** nog helder voor de geest: "Ik betwijfel eerlijk gezegd of het door die publicatie in de Acacialaan kwam, maar vanaf dat moment begon het opeens te lopen. Een paar dagen na het interview stond er opeens iemand van *HP/De tijd* op het antwoordapparaat of ik eens iets voor hen wilde maken Als je eenmaal in zo'n officieel tijdschrift hebt gestaan, denken anderen dat het wel goed zal zijn. Tja, wat is er verder nog gebeurd sindsdien? Ik heb in 1998 de VSB Aanmoedigingsprijs ontvangen in Haarlem en dan word je opeens gebeld door journalisten. Vlak daarna heeft Sherpa een bundel cartoons uitgegeven getiteld *Gordijnen voor beginners*. Er waren oorspronkelijk plannen voor een tweede deel, maar ik stelde absurde eisen, waardoor het afketste Ik wilde graag een mooie gebonden versie en dat was te duur."

Giesen verwierf landelijke bekendheid met zijn tekeningen voor de Belastingdienst, die in vrijwel elk bushokje hingen en paginagroot in alle landelijke kranten werden afgedrukt. Na die mammoetklus heeft hij het een tijdje rustig aan gedaan. "Ik werk niet van negen tot vijf, maar mijn dag is goed gevuld met vaste opdrachten. Het werk voor *HP/De tijd, Natuur en Milieu* en de *NCRV-gids* loopt gewoon door. Het is niet zo dat ik zit te rentenieren."

Er verschijnen maar weinig strips van de hand van Giesen en dat wijt hij aan zijn korte concentratieboog "Het leukste vind ik het om een idee uit te werken Bij een cartoon is dat heel direct: idee, tekenen, klaar. Voor een strip moet je telkens dezelfde poppetjes tekenen."

Kort voor het *ZL*-interview met **Mark Hendriks** was zijn eerste album met de avonturen van Tomoyo verschenen. Twee maanden later ontving hij in tijdens de stripdagen van Haarlem de VSB aanmoedigingsprijs Sindsdien is het goed gegaan met Mark. Bij de Harmonie/Oog & Blik zijn de laatste jaren in vrij korte tijd vier boeken van hem verschenen Een van die albums. *Hong Kong lovestory* zal bovendien door een Franse uitgeverij worden gepubliceerd als eerste in een mogelijke reeks van Franse uitgaven. Ook voor het Nederlandse taalgebied staat een nieuw boek gepland. Samen met Maaike Hartjes werk Mark op het ogenblik aan een getekend reisverslag van een gezamenlijke reis naar Hong Kong. De bedoeling is dat beide stripmakers hun afwijkende tekenstijlen voor dit gemeenschappelijke werk wat meer synchroniseren.

Koen Hottentot heeft zijn stripcarrière eraan gegeven. Kort nadat hij zijn hilarische album *Schnuurt* in eigen beheer had uitgegeven, is hij met strips gekapt. "Ik had het wel gezien. Ik geloof niet dat ik sindsdien veel in stripwinkels ben geweest en zeker niet op beurzen. Ik heb verder ook geen contacten meer met andere tekenaars, hoewel een welgemeend 'hallo' uitgaat naar iedereen van studio De Zwarte Handel! De tekenpen heb ik al lang niet meer aangeraakt. Heb ik 'm nog wel?"

Hottentot heeft tegenwoordig een 'normale' baan, is verhuisd naar een boerderijtje in het Drentse Grolloo en houdt zich daar onledig met de organisatie van een plaatselijk folkfestival. Wie nog interesse heeft in een exemplaar van *Schnuurt* ("Ik heb nog steeds twee dozen staan.") kan mailen naar koho@xs4all.nl.

Vers van de kunstacademie kon **Michiel de Jong** zijn zegje doen in *ZoteLala* en kon hij terecht bij rekenstudio De Plaatjesmakers. Het een had niets met het ander te maken, maar tekent wel de erkenning van zijn striptalent Na een paar jaar loondienst verliet Michiel de studio, maar hij verdient nog steeds zijn brood met het maken van strips. De basis wordt gevormd door zijn vaste bijdrage aan het jeugdblad *Hello you*. Na zijn deelname aan de Pincetreeks (samen met Milan Hulsing) is er in boekvorm geen werk meer van De Jong verschenen. In de steigers staan echter twee stripverhalen; voor het scenario van een van de strips is Hanco Kolk verantwoordelijk, het andere scenario is door Peter de Wit aangeleverd. Aan het noemen van een verschijningsdatum waagt Michiel zich echter niet.

Bart Schoofs hoeft zich niet meer zo nodig te bewijzen voor de buitenwacht. "Ten tijde van dat Acacialaan-interview werkte ik nog als suppoost in een museum, maar een jaar of twee later had ik toch het idee dat er meer uit dat tekenen te halen viel en ben ik als zelfstandige aan de slag gegaan. Dat bleek een vergissing om velerlei redenen, waardoor ik, vier jaar later en totaal berooid, weer deeltijds in loondienst ben. Nu zit ik weer in de comfortabele positie die ik betrok voor ik die hilarische illusie van mezelf als succesvol commercieel tekenaar koesterde."

Schoofs is er gelukkiger op geworden. "Moet er een nieuw deel van mijn strip *Braaf Varken* komen dan werk ik daaraan, komt er een expositie dan ga ik daarvoor schilderen. Verder maak ik muziek met Kim, in het Schoofs-Duchateau Trio. We hebben al op Lowlands opgetreden Ik wil gewoon kunnen maken wat ik wil maken. Als het uitgegeven

en gelezen wordt, is dat mooi meegenomen. Verder reiken mijn ambities niet meer, de hemel zij geprezen."

"Het was heel stimulerend om destijds in Acacialaan te staan, het heeft me zeker een duwtje vooruit gegeven", zegt **Benno Vranken.** "Destijds had ik wel gedacht dat ik nu verder zou zijn met mijn stripcarrière, maar ik ben niet teleurgesteld. Ik teken nog steeds strips en ben niet zoals anderen ondergedoken in een of ander reclamebureautje." Vranken verdient de kost als illustrator voor onder andere *De Telegraaf* en de Vereniging voor Hartpatiënten. "Ik zit in een luxe positie dat ik daarnaast veel vrijheid heb voor mijn strips. Sommige generatiegenoten zijn sneller gegaan dan ik, maar ik werk nu eenmaal langzaam. Ik schaaf lang aan mijn scenario's. Hoogtepunt was tot nu toe de publicatie van mijn eerste boek *Kustbewoners*, waarvoor ik de VPRO Debuutprijs won. Ik had mijn tweede verhalenbundel al af willen hebben, maar het vordert gestaag. Ik leg mezelf hoge eisen op, wil in mijn nieuwe boek met zo min mogelijk tekst werken. Uiteindelijk vind ik de kwantiteit van mijn stripproductie niet belangrijk."

Een beetje grinniken moet **Barbara Stok** wel als ze terugdenkt aan haar optreden in de Acacialaan. "Ik kreeg opeens dezelfde vragen voor mijn kiezen als ik kort daarvoor zelf voor *ZozoLala* aan Joe Matt had gesteld." Sinds die tijd heeft ze flink aan de weg getimmerd. Haar echte doorbraak dankt ze natuurlijk aan haar succesvolle bundel *Barbaraal tot op het bot* bij uitgeverij Nijgh & Van Ditmar. "Sinds die tijd kan ik van mijn eigen werk leven," zegt ze. Ook kreeg ze een eigen pagina in het meidenmaandblad *Ine* en ging ze rocken met Rikki de fearless cartooner als het duo De Straaljagers. Op dit moment legt Barbara de laatste hand aan haar nieuwe boek. Opnieuw een autobiostrip, ditmaal over haar tijd als journaliste annex fotografe bij een lokaal dagblad. Het wordt één lang verhaal met een bluesy ondertoon, want de Groningse beschouwt die periode niet echt als haar gelukkigste. Barbara verwacht dat het boek ongeveer tachtig pagina's gaat tellen en dit najaar verschijnt bij Nijgh & Van Ditmar. Het laatste nieuws lees je op haar eigen website www.barbaraal.nl

Zeer tot zijn vreugde en onze spijt, kreeg **Marq van Broekhoven** het twee jaar geleden te druk om nog langer aan *De Collectioneur* te werken. Stripwinkel Sylvester hield zich steeds nadrukkelijker bezig met het uitgeven van werk van Nederlandse stripmakers en Van Broekhoven zag na het overlijden van *SyoSyi* zijn Peer de Plintkabouter in een professioneel uitgegeven album terug. Meerdere publikaties volgden en volgen. De komende tijd zal weer een Plintkabouteralbum verschijnen en volgt het tweede deel van *Marq denkt*. Daarnaast werkt Marq aan een langer stripverhaal in de stijl van *Bubbels*, een verhaal dat in de *Incognito*-reeks is verschenen. Sinds vorig jaar tekent hij bovendien dagelijks Plintkabouter-avonturen voor het tremblad *Metro*. Door al deze activiteiten, ligt het uitgeven in eigen beheer stil. Helaas blijft *Stille lijnen*, het beste werk van Marq, het publiek voorlopig onthouden. Tussen neus en lippen liet Marq wel twee cd's van eigen hand het licht zien. Maar dat is een ander verhaal.

Mark Horemans benut zijn talent de laatste tijd vooral voor illustratiewerk. "Betaald illustratiewerk" benadrukt hij. "Want dat is toch wel nodig. Ik kan er nog niet van leven, daarom ga ik de komende tijd actiever op zoek naar opdrachtgevers. Onlangs heb ik veel gedaan voor de Universiteit Leuven, die studieboeken maakt met taalcursussen voor buitenlandse studenten. Op stripgebied is het momenteel redelijk stil, op mijn werk voor *ZozoLala* na dan." Zijn werk verscheen de laatste jaren bij uitgeverij Bries, onder andere in de albumserie *4 eyes* waarin korte verhalen van hem waren opgenomen. "Het is echter onzeker of dat project wordt voortgezet. Kopers hebben liever boeken van één auteur. Ik heb nog wel stripambities, maar concrete plannen ontbreken. Alles bevindt zich op het niveau van cafépraat. Zo wil ik nog wel een *Onomatopeia*-boek maken. En mijn plannen voor een albumvullende strip of een serie staan weliswaar in de ijskast, maar liggen nog niet in de vuilnisbak." Het liefst zou hij het illustreren combineren met striptekenen, zodat hij in ieder geval een vast bron van inkomsten heeft. "Het wordt geloof ik eens tijd dat ik volwassen word. Al de deadlines die ik mezelf gesteld heb van dan en dan wil ik zover zijn met mijn carrière, heb ik overschreden. Het afgelopen jaar heb ik veel last gehad van gebrek aan inspiratie en werklust. Dat is nu wel voorbij. Ik ga ervoor."

In 1997 publiceerde **Naam** (pseudoniem van Bastiaan Hooijmeier) in eigen beheer de strip Temper: De soup of existence. Dat was de aanleiding om hem door Barbara Stok te laten introduceren in de Acacialaan. Hierna werd het stil. "In het laatste nummer van *Gr'nn*, het Groningse stripblad verscheen per ongeluk voor het eerst sinds vijf jaar weer werk van mij, nadat ik *Gr'nn*-redacteur Edmond Spierts een keer was tegengekomen." weet Bastiaan te vertellen. Hij sluit niet uit dat er nog een keer een strip van hem in *Gr'nn* komt te staan, maar strips maken interesseert hem minder dan vroeger. Een paar jaar geleden vond hij in het maken van animatiefilms om zijn creativiteit bot te vieren. Met twee anderen heeft hij een bedrijfje opgezet dat zowel eigen producties maakt videoclips en special effects in opdracht. Animatiewerk van Bastiaan Hooijmeier is te bekijken op de site www.happyship.com

Kort nadat hij in Acacialaan had gestaan, besloot **Nix** (pseudoniem van Marnix Verduyn) zijn baan bij een telefoonmaatschappij in te ruilen voor het onzekere bestaan van stripmaker. "Ik heb er geen moment spijt van gehad", zegt hij nu. "Ik heb bij benadering bereikt wat ik wilde. Ik wilde altijd een krantenstrip maken en dat is gelukt met *Kinky en Cosy*, dat zowel in *De Morgen* als in *Het Nieuwsblad* heeft gestaan. Helaas is dat gestopt, omdat de kranten er geen geld meer voor over hadden. Dat betekent echter niet het einde. *Myx*, het nieuwe stripblad dat uitgeverij Silvester uit gaat brengen, pikt de strip weer op. Tegen de tijd dat deze *ZozoLala* in de winkels ligt, moet er ook een nieuw album van *Kinky en Cosy* in de schappen liggen."

Nix maakte naast zijn vele cartoons in diverse bladen – onder andere animatiefilmpjes voor TMF en geeft nog een halve dag in de week les aan de stripacademie Sint Lukas. "Destijds had ik niet verwacht dat ik rond zou kunnen komen van dit werk. Een striptekenaar moet niet te veel klagen dat de markt zo klein is en zijn best doen. Het is waar dat een middenveld goeddeels ontbreekt in onze stripwereld, iets tussen sympathieke uitgeverijtjes als Bries en

Barbara Stok

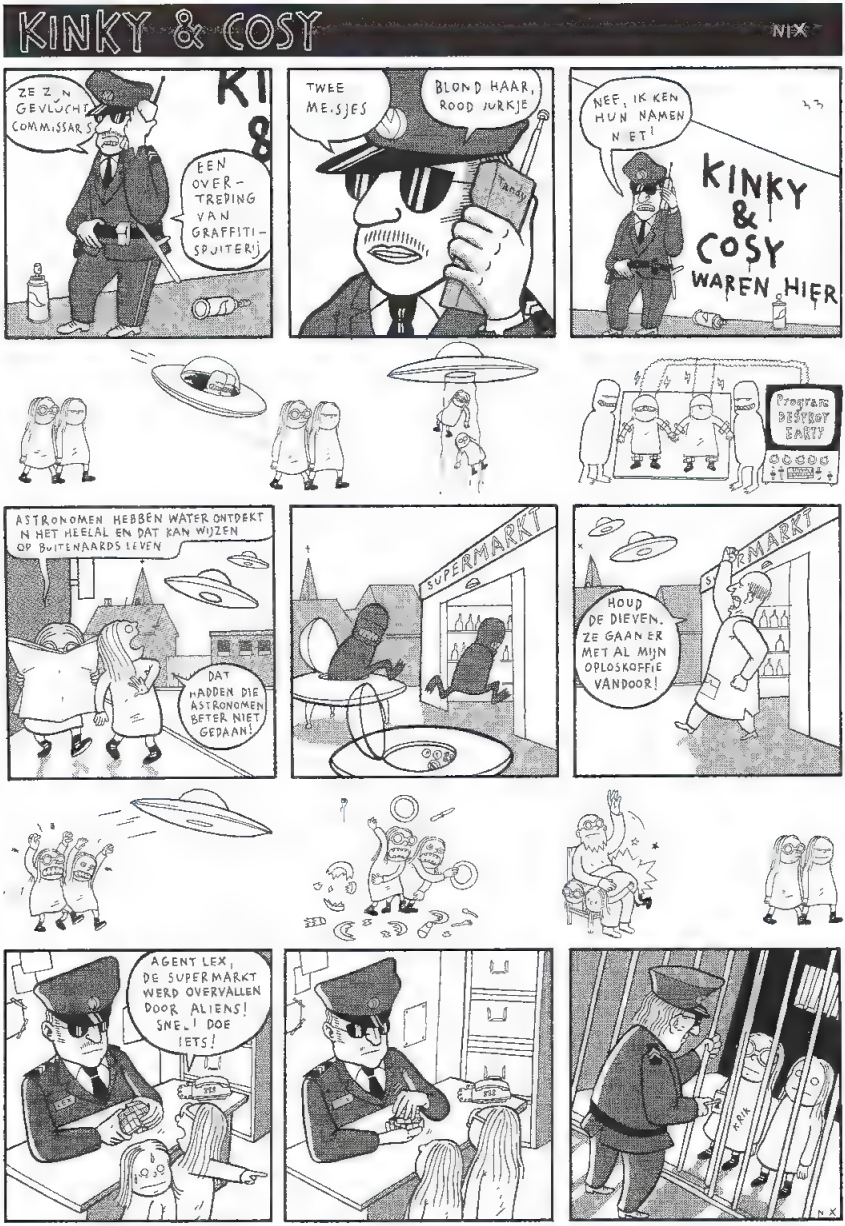
KINKY & COSY
NIX
ZE ZIJN GEVLUCHT COMMISSARIS
EEN OVERTREDING VAN GRAFFITI-SPUITERIJ
TWEE MEISJES
BLOND HAAR, ROOD JURKJE
NEE, IK KEN HUN NAMEN NIET!
KINKY & COSY WAREN HIER
Program DESTROY EARTH
ASTRONOMEN HEBBEN WATER ONTDEKT IN HET HEELAL EN DAT KAN WIJZEN OP BUITENAARDS LEVEN
DAT HADDEN DIE ASTRONOMEN BETER NIET GEDAAN!
SUPERMARKT
HOUD DE DIEVEN. ZE GAAN ER MET AL MIJN OPLOSKOFFIE VANDOOR!
AGENT LEX, DE SUPERMARKT WERD OVERVALLEN DOOR ALIENS! SNEL! DOE IETS!

grote als Standaard in. Maar daar moet je je niet door laten ontmoedigen." De fans van Nix kunnen op korte termijn nog naast het nieuwe *Kinky en Cosy*-album – een strip verwachten die hij samen met Bart Schoofs aan het maken is en een tweede deel van zijn verhalenbundel *Hardnekkige vlekken*. Verder werkt hij nog aan een scenario voor een strip van Floris de Smedt (bekend uit *Inks*).

Sinds zijn optreden in de Acacialaan heeft **Milan Hulsing** naar eigen zeggen "enorm goed doorgewerkt". De trouwe *Zone 5300*-lezer heeft Milans korte verhalen vaak in samenwerking met Michiel de Jong – nog regelmatig zien langskomen. Een bundel daarvan staat voor deze zomer gepland bij uitgeverij Zone 5300 en Zet.El. Financieel heeft Milan enige tijd het hoofd boven water weten te houden met werk voor pornosites op internet (nog te zien in de virtuele *dark room* op www.zone53000.nl). Sinds enige maanden is hij echt uit de brand, dankzij het binnenslepen van een groot animatieproject. *Magic show*. Deze film over een soort varieteeshow die langzaam maar zeker ontspoort, zal over ruim een jaar te zien zijn als voorfilm in de bioscopen. Voor welke film hij gaat draaien, kan Milan nog niet zeggen. "Maar een kennis van mij kwam met zijn voorfilm opeens terecht voor *Alt G.* en had zo opeens een publiek van een half miljoen mensen."

Stefan van Dinther heeft zijn langlopende en enigmatische vervolgverhaal *CHRZ* bijna rond, vertelt hij bijna schaterlachend. "Ik moet nog ongeveer drie bladzijden, maar ik ben bezig het eerste hoofdstuk helemaal om te gooien. Er komen ook nog een proloog en een epiloog bij. Alles bij elkaar zal het 64 bladzijden worden en ik verwacht dat Bries (die ook het tijdschrift *Eiland*, dat Van Dinther samen met Tobias Schalken maakt, uitgeeft, red.) het wel zal willen uitgeven." *CHRZ* is een project van bijzonder lange adem, geeft ook Van Dinther toe. "Tobias en ik werken allebei nu eenmaal heel langzaam omdat we niet fulltime met strips bezig zijn. We moeten daarnaast ook ons brood verdienen, maar dat vind ik eigenlijk wel prettig. Als je langzaam werkt, kun je afstand nemen en het laten bezinken. Ik las laatst een interview met Debbie Drechsler en daar werd haar verweten dat ze al twee jaar geen nieuw boek had gemaakt. Zij vertelde dat ze gewoon geen goede ideeën had. Dat vind ik dan beter dan dat je vijftig *Rik Ringers* produceert in tien jaar tijd."

Ten tijde van de Acacialaan was Van Dinther nog bordenwasser in een restaurant. Tegenwoordig is hij docent aan de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht. "Ik geef daar informatica en tegenwoordig ook gamedesign. Bij dat gamedesign zit ook een blokje scenarioschrijven/ stripteken en dat is erg leuk om te doen." Een nieuwe *Eiland* zit er voorlopig nog niet in wegens tijdgebrek. Bovendien is Van Dinther van mening dat je 'de markt niet moet platbombarderen'.

Het stripbestaan van **Michiel van de Pol** is heftig en bewogen. Mede via zijn deelname aan Acacialaan, kwam de Tilburger met de strip Mol bij *SpoSji* terecht. Het werd voor alle partijen een teleurstellende ervaring en Van de Pol leek daarna voor het stripcircuit verloren. Het verschijnen van het autobiografische album *Medicijnman* was dan ook een verrassing. Na deze helende uitgave volgde niet lang daarna in 2002 opnieuw een album. Michiel leeft en trapt weer!

"Je kent mij toch, ik ben ontzettend lui." **Tobias Schalken** moet lachen als hem gevraagd wordt of zijn strip *De Balthasar-formule* inmiddels af is. Die is dus nog niet af, het voltooien van de laatste twee hoofdstukken gaat nog wel twee jaar duren, verwacht hij. Voor begin deze zomer staat bij uitgeverij Bries wel een nieuwe aflevering van *Eiland* gepland met daarin een ironisch-historische proloog op *De Balthasar-formule*.
Ondertussen maakt Schalken met grote regelmaat fraaie illustraties voor *de Volkskrant* en *Vrij Nederland* en werd hij voor zijn ruimtelijk werk gevraagd om deel te nemen aan de prestigieuze Prix de Rome. Vanuit het buitenland blijft de belangstelling voor zijn strips inmiddels gestaag groeien. Korte verhalen en hoofdstukken uit *De Balthasar-formule* verschenen onder andere in de bloemlezingen *Lapin*, *Broken wrist* en *Rosetta*. En ook in Korea en Japan denken ze er serieus over om Schalkens werk te vertalen. "Maar het blijft raar," zegt Schalken. "Ik heb het idee dat ik zo ongeveer al mijn tijd in mijn atelier doorbreng, toch blijft mijn produktie tamelijk beperkt. Ik moet altijd nog even zus veranderen of even dat bij werken. Stefan (van Dinther, red.) heeft dat ook. Het houdt niet op ons te verbazen hoe ontzettend verleidelijk het is om ergens eindeloos aan te blijven doorpielen."

Lode Devroe besloot een jaar geleden om de stap te wagen: hij zegde zijn baan op en besloot zijn leven te wijden aan zijn stripcarrière. "Mijn baan was een blok aan mijn been, ik wilde veel liever achter mijn tekentafel zitten. Nu heb ik eindelijk de tijd om mijn droom werkelijkheid te laten worden en mijn brood te verdienen als striptekenaar. Momenteel lukt dat nog niet, maar ik ga er alles aan doen om te slagen. Ik ben nu bijna 40, dus het is nu of nooit. Uiteindelijk is het toch een kwestie van in jezelf geloven. Het moet maar lukken."
Devroe publiceerde regelmatig in de bladen *Beeldstorm* en *Incognito*. Met het verscheiden van die bladen vielen veel publicatiemogelijkheden voor hem weg. Wel vulde hij nog een deel van de huidige *Incognito*-reeks: *Dr. Dia*. "Ik heb het laatste jaar veel illustraties en wat strips gemaakt voor zakenbladen. Momenteel loopt een subsidieaanvraag bij het Vlaamse Fonds voor de Letteren. Ik wil een 49-pagina verhaal maken over een ufoloog die geen blijf weet met zijn liefde voor een vrouw. Ik hoop de strip eind september af te hebben. Dan ga ik er mee langs diverse uitgevers." Recent werk van Lode Devroe is te bekijken op www.pu.pdeluxe.be

Na een jarenlang verblijf in de Nederlandse smallpress-wereld met publicaties in *Zone 5300* en *Incognito* lijkt de doorbraak naar een groter publiek er aan te komen voor **Erik Wielaert**. "Je moet inderdaad niet te lang cirkeltjes blijven draaien in die wereld, en dat gevoel kreeg ik eerlijk gezegd tijdens de Stripdagen Haarlem in 2002." Gelukkig zit er nu schot in de zaak, want Wielaert heeft een aantal interessante projecten op stapel staan. "Samen met Pieter van Oudheusen, met wie ik al drie korte verhalen heb gemaakt voor *Zone 5300*, werk ik aan een lang verhaal. Pieter is nog aan het schrijven, maar het zal een bewerking van het sprookje van Blauwbaard worden. Het staat gepland voor 2004."
En opeens belde ook uitgeverij Bries voor een lang zwartwit-verhaal en werkt hij voor het nieuwe striptijdschrift van Sylvester aan een sciencefictionstrip in fullcolour. "Het lijkt er inderdaad op dat ik nu de vruchten kan gaan plukken, maar ik juich nog niet te vroeg. Ik ga gewoon door met waar ik mee bezig was."
Op dit moment zit Wielaert in de WIK (uitkering voor kunstenaars) omdat het aantal illustratieopdrachten op een gegeven moment opeens afnam. "Ik heb nog wel een paar klussen, maar die zijn voor kleinere, lokale media. (achend) Ook ben ik bezig met een opdracht voor de sociale dienst in Groningen." Wielaert heeft ook geprobeerd om een werkbeurs in de wacht te slepen, maar dat mislukte. "Net als zoveel anderen, werd ik afgewezen. Bij het Fonds voor beeldende kunst leggen ze de lat steeds hoger. Je moet bijna net zo goed zijn als Peter Pontiac. Peter van Dongen of Lian Ong om geld te krijgen. Terwijl er steeds meer aanmeldingen komen, loopt het aantal toekenningen terug. Veel tekenaars die ik daarover spreek zijn daar pissig over."

Jan Grouwstra heeft zijn leven in tweeën gedeeld. Het grootste deel van het jaar werkt hij als boerenknecht op een boerderij in

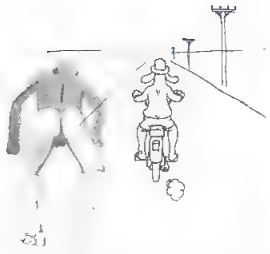

Meanwhile I'm doing all right. (Did I mention I miss you?) Going about my daily routine - you know, helping mom and dad out.

I did some small jobs for Mr and Mrs Boblaum, who just moved into town. Mr Boblaum is some kind of artist, but they're real nice people. I'm sure you'd like them.

Of course I've also been visiting our spots (God, I'd love to take you down Old Johnson's Road right now! All the way past Kinney's crossing, straight into the woods.

We'd have a 'frog' lake swim... dry up on the moss... kiss and talk and kiss and kiss... listen to the frog-orchestra. Steal corn from Mean Mr Mustard and roast it on a small fire on the shore of Lake Rose...

hitch a ride to Basca just to stroll back along Dog Valley and watch the sun set from the roof of old Mr Mullen's barn.)

I had a dream about you last night. (again). It was really weird. You looked like yourself but the surroundings were completely unfamiliar. Come to think of it, you looked exactly

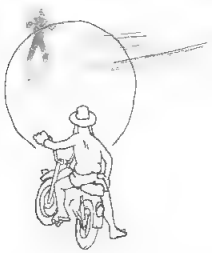

like you did the first time we kissed— real quiet and concentrated. Like a silhouette. I was there, too. We had two children who looked exactly like us. They didn't look like children - they looked like us but smaller. They had two children as well who also looked exactly like us but even smaller than our own children. Maybe they weren't small. Maybe we never stopped growing. I don't know.

Suddenly we were in a long corridor. The walls, the floor and the ceiling were all tiled. You were walking ahead of me and you started jumping up and down

Schotland. De rest van het jaar keert hij terug naar zijn geliefde Friesland waar hij voldoende strookjes tekent voor de rest van het jaar van zijn strip die in de *Leeuwarder Courant* en het *Friesch Dagblad* wordt gepubliceerd. Jan leeft een teruggetrokken bestaan. De laatste keer dat wij hem spraken was bij de presentatie van zijn jongste boekje dat hij in eigen beheer uitgaf: *Thom Oppewal*. "Ik heb een perfect evenwicht voor mezelf gevonden tussen de dingen die ik graag doe", stelde hij toen tevreden vast. Momenteel zit hij weer aan de andere kant van het Kanaal

Kim Duchateau is een van de meest succesvolle stripmakers van zijn generatie. "Ik mag al maar meer cartoons voor Jan en alleman maken", vat hij het samen. Zijn werk staat iedere dag in *De Morgen* en in tijdschriften als *P-Magazine* en *Knack*. Voor de Vlaamse commerciële televisiezender VTM werkt hij mee aan het politieke praatprogramma Polspoel en De Smet, waarvoor hij in de uitzending cartoons maakt van de gasten of de besproken onderwerpen. Tussen al dat werk door maakt hij nog strips voor *Ink* en *Zone 5300*. Zijn werk is onlangs gebundeld in twee albums: *Uitzonderlijk zwaar vervoer* en *De vlucht van de kloothommel*. "Onlangs heb ik een contract getekend met het Franse blad *L'Echo des Savanes*. Ik ben er nog steeds van ondersteboven. In Angoulême heb ik wat in het Frans vertaalde strips rondgedeeld, meer vanuit de gedachte: nu ik er toch ben, kan ik net zo goed iets nuttigs doen. Ik weet nog niet precies wat ze willen, maar ik denk dat ze strips willen en geen cartoons."
Duchateau had niet verwacht dat het zo snel zou gaan. "Het is allemaal een beetje met me op de loop gegaan. Vanaf het moment dat ik in *Knack* stond, ging het ineens makkelijker. Ik merkte dat er plots opdrachtgevers naar mij toe kwamen in plaats van dat ik moest leuren." Hij is nog wel bang dat het niet beklijft. "Het kan ineens over zijn. Als het slecht gaat met een tijdschrift of krant, zijn de tekenaars de eersten waarop bezuinigd wordt. Dat heb ik al eens meegemaakt bij *De Standaard*. Ook bij *L'Echo des Savanes* ben ik nog achterdochtig, bang dat ze na drie maanden zeggen dat Fransen toch niet om mijn grappen kunnen lachen."
De tip van Kim aan alle toekomstige Acacialaners: "Volharden! Zit niet in over een afwijzing, maar zet door. Te veel mensen zie ik te snel opgeven. En drijf je zin door, doe niet alleen wat de klant wil."

Willem Verburg is actief als altijd. Met zijn tomeloze energie heeft hij zich de laatste tijd vooral op het schilderen gestort. "Dat gaat zo lekker. Laatst maakte ik nog vijf schilderijen op één dag. Daarna moest ik wel even een tijdje bijkomen, ja." Succesvolle exposities brachten hem in Rotterdam, Hawai, Basel en Berlijn. Recent werk van Willem is te zien op de websites van wild-banana.com en www.vipsart.nl. Daarnaast gaat veel tijd zitten in het bassen in de impro crossover band Mess Age. Aan zijn strips komt Willem door al deze activiteit minder vaak toe. "Ik beschouw mezelf nu daarom maar even als no-profile stripmaker," zegt hij. "Er is inmiddels een tweede aflevering van de comic *Fairland*, maar die distribueer ik eigenlijk amper. Die verkoop ik alleen op stripbeurzen en via Galerie Lambiek. Mijn streven is om elk jaar één nieuw deel te maken. Zodra het hele verhaal af is, ik verwacht ergens in 2006, dan knal ik *Fairland* wel gelijk als fullcolour paperback op de markt. Dan lijkt het net alsof het in één keer uit het niets komt." Tegen die tijd weten ook de francofone stripliefhebbers wat ze mogen verwachten. Nog deze zomer start de Waalse uitgeverij Le Reb' een reeks vertalingen van Willems volledige *PlusMinus*-reeks

Hallo, wij zijn **Lamelos**. Ook wij stonden ooit in de *Acacialaan*. Sindsdien zijn we razend beroemd. Zo hebben we handtekeningen uitgedeeld en stonden we op grote evenementen zoals Lowlands, Crossing border, het Bal du rats morts in Arnhem en in de Ekko in Utrecht. Ook hebben we daarna heel wat afgeëxposeerd (o.a. in Groningen, Zwolle, Rotterdam, Berlijn en in Angoulême). We hebben ook nog en passant ons diploma gehaald met strips op een echte kunstacademie. Onze zelfvervaardigde small press-boekjes gaan vlot over de toonbanken en we hebben plannen om binnenkort het een en ander met Bries te doen. En weten jullie al dat alle grote bladen ons willen publiceren? We noemen een *JOHAN*, de *Zone 5300*, een *Beeldstorm*, de *Grn'n*, een *Zwolse Courant* en natuurlijk twee maandelijks in de *Zozolala*. We bezochten feesten van filmsterren en modellen, werden uitgenodigd op paleis Soestdijk en in het Witte Huis. Hebben handen geschud met Nelson Mandela en hebben er per soonlijk voor gezorgd dat de stichting voor het behoud van het buitenland niet failliet zou gaan. Leuk hè? En dat allemaal door die ene Acacialaan. Wie had dat gedacht?

Maurice Hof viel op door zijn bijzondere wijze van stripmaken. Wat tijdens het interview wellicht luchtfietserij leek (Maurice kondigde een ambitieuse *Foxx Tracker*-reeks aan), bleek in de jaren daarna wel degelijk realiteit. Twee albums verschenen sindsdien en Maurice gaat onverdroten voort.

Van **Matthias de Clerq** (alias Handsniphler) is niets meer vernomen sinds het blad *Beeldstorm*, waar hij veel voor tekenende, ter ziele ging. Ook de toenmalige redacteuren van *Beeldstorm* zijn hem uit het oog verloren. "De *Beeldstorm*-groep bestaat nog wel, maar Matthias hebben we al zeker twee jaar niet meer gezien", zegt Mong. "Hij is verhuisd en we hebben zijn nieuwe adres of telefoonnummer niet. Het enige wat ik van hem weet is dat hij nog steeds in de tekenfilmindustrie bezig is. Hij werkt voor verschillende Duitse studio's."

Tonio van Vugt was vooral blij met de reactie van Martin Lodewijk op zijn optreden in de Acacialaan. Naar aanleiding van het bij het artikel afgedrukte stripverhaal bood Lodewijk hem een scenario aan voor een dagstrip. Het is er nooit van gekomen, want, zoals Tonio zelf zegt, zijn er te veel dingen die hij leuk vindt en allemaal wil doen, om al zijn energie te steken in een dagelijkse strip.
Tonio van Vugt heeft de afgelopen jaren veel tijd gestoken in het maken van *Zone 5300* en veel mensen kennen hem hiervan.
Het leuke van het artikel in ZozoLala vond hij dat hij er als tekenaar instond, en dat hielp hem op weg om weer meer te gaan tekenen. Opdrachtgevers van Tonio zijn onder meer het landelijk Bureau Racismebestrijding en het Maritiem Museum in Rotterdam, waarvoor hij alle strips en animaties ontwerpt van het figuurtje Professor Plons. Daarnaast maakt hij samen met Djanko de avonturen van Kees Melroos, een stripfiguur die werd bedacht door Martin Lodewijk voor Kids Rotterdamspas Magazine. Op het moment dat wij hem spraken, werkte Tonio van Vugt een campagne uit voor een callcenter.
Nu hij zich minder intensief bezighoudt met *Zone 5300* krijgt Tonio van Vugt eindelijk tijd om ook aan vrije strips te werken.

De bijdrage van **Maarten Vande Wiele** aan Acacialaan ging niet onopgemerkt aan de lezers voorbij. De pagina in *ZozoLala* en zijn bijdragen aan het helaas verdwenen stripblad *Beeldstorm* waren voor Peter de Wit aanleiding Maarten om een bijdrage aan de Pincetreeks te vragen. Een behoedzaam werktempo en het

wegvallen van publicatiemogelijkheden hebben een stilte rond de talentvolle Vlaming veroorzaakt waarvan niet duidelijk is, wanneer deze doorbroken zal worden. Voorlopig lijkt fotograferen de voorrang te krijgen.

Jan-Willem de Vries vond het een hele eer om in de *Zozolala* te staan. Hij kwam nog maar net kijken en had geen idee hoe de strip wereld in elkaar zat. "Dan is het bijzonder dat je werk in *Zozolala* onder de aan

POEPHOOFD IN HET PILDE HESTEN

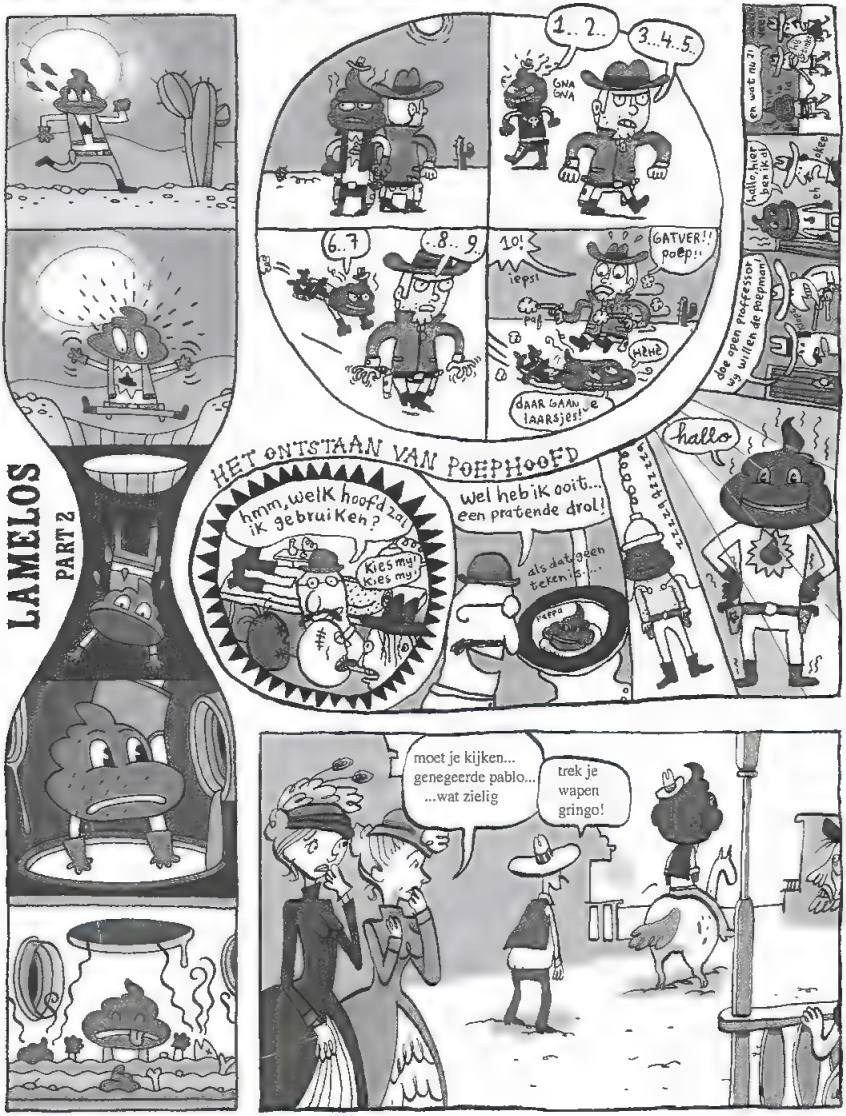

dacht wordt gebracht." Het heeft hem geen opdracht opgeleverd of zo. "Maar ja, wat verwacht je als je strips maakt."
Momenteel houdt Jan-Willem zich bezig met het maken van een film, waarvan de opnamen beginnen in mei. Daarnaast werkt hij nog in de boekwinkel en onderhoudt hij met een vriend een website over reizen (www.reis-kriebels.nl) waarvoor hij ook illustraties maakt. Neem oom nieuwe strips en illustraties van Jan-Willem de Vries te bekijken ook eens een kijkje op zijn eigen website: www.janwillemdevries.nl

Peter Koch heeft de hoofdstad en de Zwarte Handel achter zich gelaten en verblijft tegenwoordig in het zuiden van het land alwaar hij zich bezig houdt met animatie.

Echt heel erg actief is **Janko Bosch** niet meer op stripgebied. Sinds zijn afstuderen aan de kunstacademie van Kampen werkt hij als freelance illustrator en vormgever. Af en toe levert Bosch nog wel eens korte strips aan, bijvoorbeeld een digitaal sprookje voor de site Stripster.nl of een muziekstrip voor het blad *Samsonic*. Maar verreweg de meeste tijd zit hij als Jankojanko de Spacestranger voor het beeldscherm. Onder die naam ontwerpt hij veel online games. "Het zijn vooral geintige spelletjes voor als je even vijf minuten pauze hebt," zegt Bosch. Een portfolio met zijn recente werk is te vinden op zijn website www.jankojanko.com. Via het mailadres op deze site kunnen nog de laatste exemplaren van Bosch' experimentele stripdebuut *Girls* besteld worden. "Meer dan strips is de computer nu mijn medium geworden," concludeert Bosch tevreden. "Ik kan er zo gemakkelijk geluid of animatie bij het beeld gooien. Ik heb gewoon het gevoel dat ik met de computer makkelijker kan zeggen wat ik wil."

Ruim twee jaar geleden had **Stefan de Groot** zijn hoop gevestigd op het nieuwerwetse fenomeen printing-on-demand. Zijn strip *Kwab en de wereld van Watals* zou alleen digitaal gedrukt worden zodra er een bestelling voor binnenkwam. Nu moet De Groot concluderen dat de hype de gouden bergen niet heeft waargemaakt. Weliswaar zijn er van *Kwab en de wereld van Watals* een respectabele 250 exemplaren verkocht, maar een deal met de grote Amerikaanse stripdistributeur Diamond kreeg van printer-on-demand Gopher.nl geen groen licht. Gopher.nl weigerde zich naar de gebruikelijke boekhandelsmarges te voegen – gunde de winkels niet meer dan twintig procent van de winkelprijs – en dus kon De Groot distributie via Diamond en de boekhandels vergeten. Het publiceren in boekvorm heeft de Haarlemmer daarom nu op pauze gezet. De Groot concentreert zich voorlopig op het computerscherm. Op www.zonneschip.kennisnet.nl is zijn interactieve strip *Het zonneschip* te lezen, een educatief verhaal over zonne-energie waarbij animatie en strip elkaar effectief afwisselen. Op www.okiodoki.com toont hij de missing link tussen pinguins en de tao en op www.creativecave.com komen binnenkort al De Groots projecten samen.

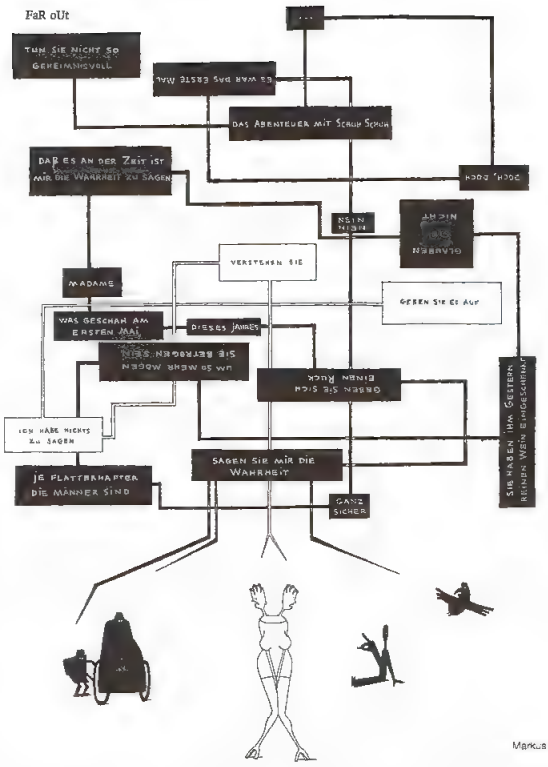

Markus

Markus timmert tegenwoordig vooral aan de weg als illustrator. Los van zijn wekelijkse bijdragen aan de *VPRO Gids* en de *Provinciale Zeeuwse Courant* verscheen alleen een even minuscuul als smaakvol doe-het-zelfbloemlezinkje van zijn vrije werk. Maar de komende twee jaar gaat daar verandering in komen, belooft de man uit Middelburg. Als het een beetje meezit, kunnen we nog dit jaar Markus' boek *FaR oUt* tegemoet zien, waarvan delen al in het stripblad *Gr'nn* te lezen waren. *FaR oUt* is een bewerking van een hoofdstuk uit de roman *Der Sandhaufen*, van de hand van Markus' Oostenrijkse vrienden Michael Pinter en Michael Mastrototaro. Het geheel houdt het midden tussen strip en geïllustreerd essay. Dat geldt ook voor Markus' tweede grote project, een verhaal gebaseerd op een schaakpartij uit de negentiende eeuw. Niet zozeer zijn passie voor het schaakspel zelf vormt er de inspiratie voor als wel de vaak war excentrieke verhalen er omheen.

Vlak na de Acacialaan richtte **Rob Derks** met nog een aantal striptekenaars Studio Noodweer op. Sindsdien is het hard gegaan met Derks. Hij tekent nog steeds *Pakje Bakmeel* voor de *Metro*, maar zegt ook veel opdrachten te krijgen omdat hij zich heeft georganiseerd in een studio. "Als je je als studio profileert, trek je veel bedrijven aan. Wij werken veel voor personeelsbladen, reclame en didactische uitgaven. Zo moeten we schoolboeken voor het mbo opleuken met tekeningen. Soms schrijven we ook scenario's voor Comic House voor de strip *Toen was geluk heel gewoon* die in de *Mikrogids* staat."
Het werk voor *De Stripper*, waarvan Derks samen met studiocollega René Leijsink een van de drijvende krachten was, heeft hij op een lager pitje gezet. "We houden nog wel een vinger in de pap, maar ik heb er gewoon minder tijd voor. We werken nu iemand in die bijvoorbeeld alle e-mails beantwoordt. Dat scheelt al enorm veel werk. Verder maak ik elke maand nog een cartoon voor *De Nijmeegse Stadskrant*, een krutsch Nijmeegs tijdschrift. Dat is trouwens ook wel het enige geengageerde wat ik doe, maar het is leuk om eens een andere vorm te proberen."

Guido Devadder is het merendeel van zijn tijd kwijt aan lesgeven. Hij begeleidt aan het St. Lukas studenten op de afdeling animatiefilm. "Op stripvlak is het momenteel rustig", vertelt hij. "Ik heb mezelf tot doel gesteld om voor mijn dertigste een album af te hebben. Ik heb nu nog anderhalf jaar de tijd. In mijn hoofd ben ik aan het puzzelen met het scenario en het storyboard. Tot nu toe heb ik alleen

eefje wentelteefje
papa, mag ik een hondje?
Hm... ik weet precies hoe dat gaat...
in het begin is dat allemaal leuk & aardig
maar dan wordt het hondje ziek...
& uiteindelijk gaat het hondje dood
& dan is het zeker weer janken
Voortaan éérst nadenken voordat je iets vraagt

korte verhalen gemaakt. Dit moet een album vullende strip worden, het liefst langer dan het standaardformaat. Al ben ik al heel blij als 46 pagina's lukt. Daarnaast maak ik af en toe illustraties en flash-filmpjes voor het internet. Voor de komende *Ink* lever ik weer een strip af. Dat heb ik al een paar nummers niet meer gedaan, dus dat wordt wel weer tijd."

Farida Laan kijkt met gemengde gevoelens terug op haar verblijf in de Acacialaan. "Ik heb het interview in Zozolala ervaren als een bevalling met plaatselijke verdoving. De baby is wel van mij, maar ik voel toch afstand. Op zakelijk gebied leverde het optreden in de Acacialaan niets op, maar wel een

OLGA HEEFT GOEDE VOORNEMENS

lach van de dochter van mijn interviewer (Pieter van Oudheusden) voor mijn afgedrukte *Loony Tramps*-strookje.
Ik houd een vast weekschema aan. Maandag en dinsdag teken ik *Olga*, de woensdag is voor *Annebe*, donderdag voor *Loony Tramps* en de vrijdag voor vrije tekeningen. En aan het eind van de week krijg ik een stempel van mijn vriendin voor akkoord. Het houdt me gezond en de productie hoog. Olga wordt gepubliceerd in *Lover* en *Zone 5300* en op www.ad.nl, www.zone5300.nl. Mijn andere figuurtjes worden nog niet gepubliceerd, maar beraden zich voor op (harde) acties."

De gedroomde doorbraak van **Charles Guthrie** is tot nog toe uitgebleven. "Maar ik heb nog steeds de wens van het striptekenen mijn beroep te maken, maar dan wel met de dingen die ik zelf leuk vind en niet met plat commercieel werk", vertelt hij. "Ik doe nog min of meer hetzelfde als toen ik destijds in Acacialaan stond. Ik werk nog voor verschillende bladen als *Impuls* en de site www.stripster.nl. Vorig jaar verscheen *Memoria* in de *Incognito*-reeks. Ik wil meer van dergelijke strips maken. Illustratieopdrachten heb ik niet meer. Aan zelfpromotie doe ik niet. Mocht de gedroomde doorbraak uiteindelijk niet komen, dan zou ik dit alles niet als verspilde tijd zien. Ik vind het gewoon leuk om te doen en wil mezelf blijven ontwikkelen als tekenaar."

In zijn streven om met zijn creatieve gaven zijn brood te verdienen, heeft **Floor de Goede** onderdak gevonden bij een animatiestudio. Daarnaast is h., vaste medewerker van *Espresso* en publiceert hij in regelmatig in *Het Haarlems Dagblad*. Op termijn is van hem een muziek-CD te verwachten samen met daarop geïnspireerde illustraties.

Albo Helm is gewoon doorgegaan met waar hij al jaren mee bezig is: strips en cartoons blijven tekenen en daar zo goed en kwaad als mogelijk in leven van zien te blijven.
In maart is als alles goed is gegaan het boekje *WoordOp!* van hem verschenen in de Incognito-reeks. In juni exposeert hij waarschijnlijk in het voormalig gerechtsgebouw in Utrecht tijdens de kunstmanifestatie *Er rest ons niets dan beschaving* van het Kaasschaafcollectief. Samen met Niels Bongers is Albo Helm bezig om een Utrechts striptijdschrift op te zetten en in juni moet *Antstad 2* verschijnen. Kortom, om plannen zit Helm niet verlegen.: Ook wil hij nog een manga schrijven, grote betaalde opdrachten vinden en dit jaar een paar keer de halve marathon lopen.

Nog niet zo lang geleden maakte de Rotterdamse illustrator **Pieter Dorrenboom** zijn opwachting in de Acacialaan. Er is in de tussentijd weinig veranderd, vertelt hij: "Het dobbert voort, maar het gaat zeker niet slecht. Wel merk ik dat er veel bezuinigd wordt. Ik krijg minder illustratieopdrachten van grote tijdschriften, maar ik werk nog steeds voor het *Algemeen Dagblad*. Daar ben ik de bezuinigingsdans ontsprongen. Ze schuiven me juist meer werk toe, maar misschien is dat een compensatie omdat ze de tarieven omlaag hebben geschroefd."
In de Acacialaan kondigde Dorrenboom een boekuitgave aan met Frits Jonker. Dat plan is wegens gebrek aan belangstelling van benaderde uitgevers vervangen door een ander idee: een bundeling van Elvisstrips die zij samen voor net AD maakten. Als er weer geen respons komt, denken ze aan een eigen uitgave in eigen beheer.
Een nieuw project waar Dorrenboom aan werkt is kinderboekillustraties. "Dat is allemaal nog erg onzeker, maar ik ben al bezig met de tekeningen. Het zal in de sfeer van de Gouden Boekjes zijn. De uitgever (Rubinstein. red.) die dat heeft overgenomen heeft plannen om, naast de heruitgave van oude deeltjes, ook nieuwe Nederlandstalige boeken te produceren. Maar, zoals gezegd is dat nog niet helemaal rond."

Voor de drie mensen achter **Los Tres** is het maken van strips een hobby naast een drukke baan. Hun gezamenlijk blad verschijnt dan ook onregelmatig. Sinds hun verblijf in de Acacialaan is er nog een nummer verschenen. Wanneer Los Tres weer van zich laat horen of zien, is op dit moment nog niet duidelijk.

Anuka beschouwt zichzelf nog steeds een buitenstaander in de stripwereld. Haar energie steekt zij voornamelijk in de beeldende kunst. Er staan twee exposities van haar beelden; een in Amsterdam en begin volgend jaar een expositie in Brabant. Tijdens de exposities wil ze tevens haar stripboeken en regels met tekeningen verkopen. 13 April doet ze een eendaagse performance, in het mobiele kunstcentrum Unit 1 in haar woonplaats Alkmaar. Ander projecten van Anuka zijn het laten gieten van een levensgroot bronzen beeld en het maken van illustraties bij een boekje van haar zuster. Naast al deze activiteiten gaat het maken van strips echter gewoon door. Voor een tweede bundeling van haar Lia & Lexstroken is ze op zoek naar een professionele uitgever.

Het Leeuwarder collectief **Mudhoen** gaat onverdroten voort op de weg die ze in het Acacialaangesprek uit heeft gezet. Sindsdien zijn van het gelijknamige striptijdschrift twee nummers verschenen waaronder een fraaie editie in Mudhoen Duits.

Als alles loopt zoals het moet lopen, ligt het tweede deel van **Margreet de Heer** haar autobio *Kinderleed Komix* net in de winkels. Het leven als stripmakende stiefmoeder bevalt de Amsterdamse wonderwel en doet haar ambities alleen maar groeien. Margreets tweede comic bevat opvallend meer éénpaginagags dan de eerste. "Stiekem heb ik kennelijk toch de ambitie om in een tijdschrift terecht te komen," bekent ze. En met éénpaginastrips heb je daar sneller een voet tussen de deur. Of dat Margreet gaat lukken? Wie geen zin heeft om het over enkele maanden rustig na te lezen in de derde *Kinderleed*, kan het op de voet volgen op haar website www.senoepi.net.

Als hij de telefoon opneemt, zegt **Marcel de Jong** vrijwel meteen dat hij strips op een laag pitje heeft gezet. Het is te arbeidsintensief en betaalt te slecht. Het maken van animaties voor videoclips is wat dat betreft stukken interessanter. In deze clips voor hoofdzakelijk Amerikaanse en Duitse bands kan De Jong zijn voorkeur voor gothic uitleven én hij kan er de huur van betalen. Maar wanneer hij daarna over zijn strips *Als de duisternis* en *Sadie* vertelt, kruipt het bloed toch waar het niet gaan kan. Het stripmaken mag dan slecht betalen, hij vertelt erover met hoorbare passie. Vooral met *Sadie* heeft hij nog grootse plannen. "Daar heb ik ontzettend veel gevoel bij," zegt hij. "Het is bijna letterlijk mijn verhaal, alleen heb ik wat vrouwen- en mannenrollen omgedraaid." De *Sadie*-uitgave in de *Incognito*-reeks vond De Jong achteraf toch wat vlak, dus die is hij op het moment aan het hertekenen. Als het even meezit, verwacht hij *Sadie*-nieuwe-opzet de komende jaren als comic te kunnen publiceren bij Fantagraphics, waar hij met enige regelmaat ook korte, erotische strips voor maakt.

I'LL GET YOU D.E.I., YOU'RE A DEAD MOUSE YOU KNOW THAT
I SHAKE IN DESPAIR
HI HI
HI HI
HI HI
DAMNED MICE
I'LL THINK OF SOMETHING
HI HA HO

CHILL DECIDES TO BRING HIS BIRD TO CAT...
CAT WILL LOVE THIS IT'S A LOT EASIER TO FIND FOOD
HE'LL BE STRONGER TO CATCH MICE
HÉ CHILL I SHOOK THAT DAMNED CAT...
...AGAIN
OOH EH HELLO..
REALLY?
O.C.I. STARTS TO BRAG...

MEANWHILE... OTHER PILE
HEY YA BEAUTY WHATCHA DOIN?
SIPPIN' A DRINK... BEING BORED
MIND IF I JOIN?..
BEING BORED?
FUNNY
HERE YOU GO...

Met Wormtroopers leverde de Gentse cartoonist Lectrr begin dit jaar een eigenzinnig stripdebuut af. In het boekje opent hij met zwart gevaar en slechte smaak een frontale aanval op zijn autobiografische collega's.

Dit is een autobiografische strip, dus ik ben hier de ster. Gesnopen?" snauwt de autobiohoofdpersoon Lectrr in *Wormtroopers*. Tevreden blikt hij om zich heen: "Goed, waar waren we gebleven?" Lang hoeft Lectrr niet op antwoord te wachten. Juist op dat moment treffen aliens de laatste voorbereidingen om zijn sluitspier open te rammen en de onfortuinlijke autobiograaf anaal binnen te vallen.

Welkom in de wereld van Lectrr - verboden toegang voor fijnbesnaarde zielen. Sinds Steven Degryse (1979) op elfjarige leeftijd de lokale pers van West-Vlaanderen met gags begon te bestoken, heeft hij een gestage stroom vrolijke onzin over de mensheid uit gestort. Na een kort oponthoud in het kunstonderwijs ging Degryse door met het maken van cartoons onder het pseudoniem Lectrr. Vol verbazing zag hij zijn stripmakende generatiegenoten ongeremd hun eigen leven aan het papier toevertrouwen. In hun gevoelige autobio-ontboezemingen zat meer dan één enkele cartoon, vond hij. Ze vormden een dankbare kapstok om het strippubliek nu eens goed onder vuur te nemen. Lectrr kan zich er stevig over opwinden. Autobiostrips zijn volgens hem niet meer dan een excuus om je lezers dood te vervelen met banale zaken die je eigenlijk aan je psychiater moet vertellen. En verveling is wel het laatste wat Lectrr zijn publiek wil aandoen. Vandaar dat hij op de eerste pagina van *Wormtroopers* met satanisch genoegen - SPLUT! - een Maaike Hartjes-*lookalike* verpletterd. Voor persoonlijke ontboezemingen van Lectrr zelf hoeven de lezers van *Wormtroopers* niet bang te zijn. Met zijn darmflora gaat het prima, meer intieme details wil Lectrr niet over zijn privéleven kwijt. "Strips moeten je kunnen losrukken uit je eigen dagelijkse bestaan," vindt hij. "Er zijn zoveel realiteiten en fantasiewerelden te bedenken, waarom zou je dan uitgerekend vertellen over die ene waarin je zelf leeft?"

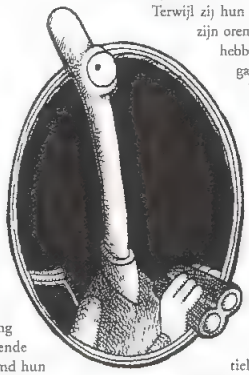

Lectrr zet zijn verbeelding liever op volle kracht vooruit. Dagelijks borrelen bij hem tientallen bizarre invallen naar boven. Het gros daarvan komt terecht in de cartoons die hij publiceert op de nieuwspagina van Planet.nl en in bladen als *Zone 5300*, *Ink* en *Computer Magazine*. De website www.lectrr.be laat daarvan een indrukwekkende dwarsdoorsnede zien. Net als de cartoons is ook *Wormtroopers* het produkt van de constante brainstorm die in Lectrr's hoofd woedt. "De strip bestaat uit aan elkaar geschreven grappen en invallen," geeft Lectrr toe. "Eigenlijk heeft *Wormtroopers* helemaal geen scenario. Ik vond het niet nodig om die moeite te doen, omdat die andere autobiostrips dat ook niet hebben." Ook bij de selectie van de grappen zoekt Lectrr allesbehalve de nuance. Naast spitse satire en zelfrelativering geneert hij zich absoluut niet voor platte woordgrappen; evenmin gaat hij het stevigere poep- en plaswerk uit de weg. Als spervuur moeten ze hun werk doen. *Wormtroopers* leest daardoor als een tanzige aflevering van de supermelige *Muppets*-serie *Pigs in space*.

Gretig vertelt Lectrr hoe hij zijn brainstorm op volle sterkte houdt. Hij doet veldwerk in cafés waar veel bejaarden komen. Terwijl zij hun sorbetjes leeg lepelen, houdt Lectrr zijn oren open voor wat zij elkaar te vertellen hebben. "Dat begint altijd bij het weer en gaat dan verder met dat het vroeger beter was, hoe het is met het meisje van de buurman, enzovoort. Ik kunt het zo zien: als ieder mens gedurende zijn leven een hoop informatie verzamelt, zijn bejaarden in feite gigantische, rondlopende informatiedatabanken. En het is niet alleen zo dat zij de wijsheid in pacht hebben, zij hebben ook heel veel onzin in pacht. Het is gewoon een kwestie van afwachten totdat die eruit komt."

Opmerkelijk genoeg verpakt Lectrr zijn subtiele en minder subtiele grappen in *Wormtroopers* in een tijdrovende, verzorgde tekenstijl met veel arceringen. Als grafische voorbeelden noemt hij Robert Crumb en Jim Woodring, maar ook Joost Swarte en Ever Meulen. "Ik bewonder de evenwichtigheid van hun werk. Zelf heb ik gauw de neiging om mezelf in details te verliezen. In de toekomst wil ik ook complexere, grafisch interessante strips maken. Niet per se humoristisch. Daar werk ik nu al naartoe in mijn schetsboeken."

Maar ja, Lectrr wil eigenlijk bijna alles en dat ook het liefst nu. De snelle cartoons blijven trekken, hij heeft plannen voor een kinderboek, een speciale bijlage bij *Knack Magazine*, een absurde strip over de ridders van de ronde tafel en ook zijn eerste stand-up comedy programma lonkt na de eerste try-outs aan de horizon. Wat het ook wordt, voor Lectrr blijft plezier prioriteit nummer één. "De wereld op zich is tamelijk saai, vind ik. Ik teken cartoons om mensen en mezelf te laten lachen, om die 72 jaar die mij hier op aarde gegund zijn zo plezierig mogelijk door te komen. Want als je het allemaal te serieus doorgaat, wat schiet er dan in feite over? Dan kun je je hele leven hard werken en amper gelachen hebben." Grinnikend: "Terwijl je het ook luchtiger kunt bekijken en zeggen: wat ik heb gedaan was misschien niet echt zinvol, maar ik heb me toch wél lekker geamuseerd."

Toon Dohmen

EEN TRAVESTIET UIT LITOUWEN ...
WOU ZICH LATEN OMBOUWEN ...
ZE HADDEN PAS NET ...
Z'N PIK AFGEZET ...
OF MENEER BEGON 'T ZICH AL TE BEROUWEN

Loustal

Een uitgesproken voorkeur voor verre landen

De tekenstijl van Jacques de Loustal is in één oogopslag herkenbaar. Dat heeft niet louter voordelen. Op een gegeven moment is het verzadigingspunt bereikt en kan nieuw werk de indruk wekken dat het nog meer van hetzelfde is: een variatie op oud werk, zonder veel nieuws

Loustal is zich terdege van dat gevaar bewust. Een tekenaar moet niet alleen zijn publiek blijven verrassen, zegt hij, maar ook zichzelf. Zonder die prikkeling vervalt hij in routine.

Hoewel Loustal met scenarist Philippe Paringaux waarschijnlijk zijn beste boeken maakte (zoals *Woestijnkoorts*, *Besame Mucho* en *Kid Congo*), had hij uiteindelijk het gevoel "dat we misschien niet steeds hetzelfde verhaal maakten, maar wel een zelfde situatie beschreven. Ik verander vaak van techniek om te voorkomen dat ik in herhaling val. Herhaling is vervelend. Om dat te vermijden moet ik voor elk boek een andere technisch aanpak, een nieuwe stilistische benadering, een ander gebruik van kleur zien te vinden."

Het vorig jaar verschenen *Wat hij van haar verwachtte* was het gevolg van een dergelijke aanpak. De bijna cartoonachtige tekeningen daarin tonen situaties en personages die de liefhebbers van Loustals werk bekend zullen voorkomen, maar die volledig in Photoshop op de computer werden gemaakt. "Experimenten, proefsels," noemt Loustal ze behoedzaam.

Bewerken is afzwakken, inkorten

Kort na *Wat hij van haar verwachtte* verscheen *Chinese Zee*, een tweeluik waarvoor Loustal verhalen van de Franse schrijver Jean-Luc Coatalem bewerkte. Hoewel diens naam Nederlandse lezers weinig zal zeggen, benadrukt Loustal dat Coatalem in Frankrijk een veelgelezen schrijver is. Een *auteur-voyageur*, en schrijver van reisverhalen, hoewel die nuchtere Nederlandse vertaling minder weids klinkt dan het Frans. Coatalems meest recente boek, het met verschillende literaire prijzen bekroonde *Je suis dans les mers du Sud*, is een persoonlijk verhaal over de Franse schilder Paul Gauguin, die net als de schrijver jarenlang op het eiland Tahiti heeft gewoond.

De samenwerking tussen Coatalem en Loustal begon halverwege de jaren negentig, toen Loustal de omslag maakte voor een herdruk van Coatalems verhalenbundel *Fièvre Jaune*. Loustal werd getroffen door sfeer en door de mentaliteit die eruit sprak: "Later, toen ik hem ontmoette, bleken we veel raakpunten te hebben. Ik heb nadien meer boekomslagen voor hem getekend en toen ik op zoek naar een scenario was, heb ik hem gevraagd of ik, à la Tardi, enkele van zijn teksten als uitgangspunt voor een strip mocht nemen." Het was een nieuwe ervaring voor Loustal, die tot dan toe steeds met een scenarist had gewerkt. Maar Paringaux worstelde al lange tijd met een writer's block en de recente samenwerking met Jerome Charyn was niet geworden wat hij ervan had gehoopt.

Waarom hebt u voor twee korte verhalen gekozen, en bijvoorbeeld niet voor een roman? Loustal. "Bewerken is afzwakken, inkorten. Daarom koos ik liever een kort verhaal dan een roman, maar een kort verhaal bood te weinig stof voor een heel album. Daarom heb ik uiteindelijk twee verhalen uit dezelfde bundel genomen. Ze hangen min of meer samen doordat ze zich op hetzelfde schip afspelen. Tenminste, dat heb ik ervan gemaakt. Dat schip is een soort drijvend theater: mensen komen op, verlaten het toneel weer. Ze komen elkaar tegen en nemen weer afscheid. Het einde van het tweede verhaal suggereert dat je, als gevolg van zulke ietwat bizarre ontmoetingen, een compleet nieuw leven zou kunnen beginnen. Het werk van Coatlem heeft een grote compactheid, die ontbreekt in de verhalen die ik met Charyn heb gemaakt. Het bewerken van een tekst vind ik eigenlijk het leukste onderdeel. Met Charyn of Paringaux ging ik op een vergelijkbare manier te werk. In het geval van Paringaux herschreef hij uiteindelijke de bewerking die ik van zijn tekst had gemaakt. We voegden dingen toe, overlegden met elkaar. Het was een echte samenwerking, ook omdat we vrienden van elkaar waren. In het geval van *Chinese Zee* is Coatalem niet de scenarist, er is alleen de afspraak dat ik zijn verhalen mag gebruiken. Ik hoop dat de toon van het album in vertaling goed is overgekomen. Net als in *Alles wat ik over haar weet*, waarvoor ik zelf de teksten heb geschreven, is dat erg belangrijke voor me. Ik heb de woorden eerder op hun muziek, hun klank gekozen dan op hun betekenis. Op die manier kan een nietszeggende opmerking opeens een grappig lading krijgen."

De verhalen in *Chinese Zee* zijn nauwelijks realistisch te noemen. Ze hebben een droomachtige sfeer, met opvallende surrealistische elementen, zoals de schubdieren. "Surrealistisch niet echt, eerder bizar. Ook de personages lijken uit een droom te stammen: de moordenaar-acrobaat, de neppsychiater. Gek genoeg kwamen er ook al schubdieren voor op dat allereerste omslag dat ik voor Coatlem maakte. Die beesten zien er heel vreemd uit, maar ze bestaan echt! De verhalen getuigen van "een uitgesproken voorkeur voor verre landen," zoals de psychiater in het verhaal het noemt - een zinnetje waar ik zelf erg om moet lachen. Zoals ook om de man die meent een vrouw te kunnen verleiden door haar over haar vader te vertellen. Ik houd niet van dik opgetegde grappen, maar van de humor die voortkomt uit het karakter van de personages. In Italiaanse films, bijvoorbeeld die van Fellini, of in Franse films uit de jaren

Eén zin kan me doen besluiten dat ik het verhaal wil bewerken

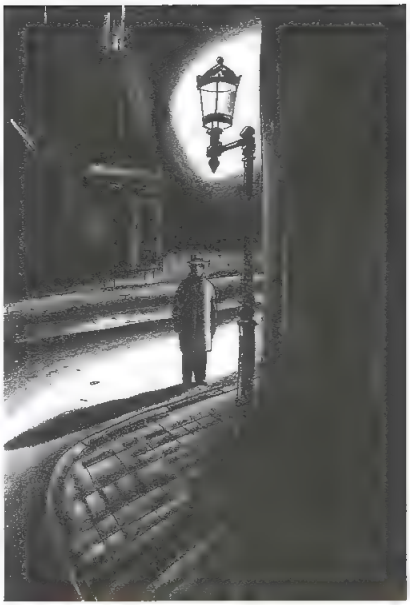

dertig zoals *La Règle du jeu* van Jean Renoir, komen vooral in de bijrollen personages voor die tegelijk grappig, aandoenlijk en een beetje pathetisch zijn."

In *Chinese Zee* en ook in *White Sonya* staat de vorm die Loustal gebruikt dichter bij de klassieke strip dan in zijn oude werk. Dat heeft vooral een praktische oorzaak, zegt hij: "Ik heb nu zoveel activiteiten naast het striptekenen, zoals schilderen en illustreren, dat ik niet meer zo veel tijd in een strip kan investeren als vroeger. Bovendien ontbreken de scenario's die me in staat stellen grafisch flink uit te pakken. In *Chinese Zee* staan veel grote tekeningen, maar ook een heleboel kleintjes die louter bedoeld zijn om het verhaal

vooruit te helpen. Zoals in de verhalen van Hugo Pratt, waar mensen bladzijden lang alleen maar met elkaar praten – en het werkt! Als de tekst maar goed is. *White Sonya* mist voor mij die geladenheid."

Dat klinkt alsof u ontevreden over het boek bent? "Wat me in *White Sonya* vooral bevalt, zijn de personages, op wie ik erg gesteld ben geraakt. Maar ik vind dat je het boek te snel uit hebt, de personages hadden verder uitgediept kunnen worden. Hoewel ik hem daar nadrukkelijk om vroeg, voelde Charyn er weinig voor om extra tekst te schrijven: 'Nee, nee, 't is goed zo. Ze begrijpen het wel.' Ik had gewild dat het verhaal rijker zou zijn, minder zwaar op de hand. Paringaux moest ik juist afremmen, zo veel schreef hij. Ik was altijd genoodzaakt te schrappen. De een schrijft te veel, de ander te weinig - vandaar dat ik de bewerkingen nu zelf maak *(lacht)*. Als een verhaal me aantrekt, is dat niet zozeer door het onderwerp als wel door de schrijfstijl, de toon. Die stijl is heel belangrijk voor me. Als Coatalem me zou voorstellen een verhaal alleen maar te vertellen, zou ik daar niet mee akkoord gaan. Het moet op papier staan en een afgerond geheel zijn. Dat maakt het voor mij interessant. Eén zin kan mij doen besluiten dat ik het verhaal wil bewerken. Bij het illustreren gaat het net zo. Ik illustreer nu Simenon en ook daarin treft me soms een prachtig geformuleerde zin, die haast poëzie is. Twee keer per jaar illustreer ik een boek van hem voor *Les Presses de la Cité*. Een omslag en twaalf tekeningen."

Wat trekt u zo in Simenon aan? "Een bepaalde gevoeligheid, een bepaalde sfeer. De manier waarop hij zijn personages neerzet en observeert. De duistere kant ervan. Nee, ik ben erg gesteld op die boeken. Behalve zijn romans illustreer ik ook Maigrets. Niet de romans maar de verhalen, die veel minder bekend zijn. Hij schreef ze voor tijdschriften en ze zijn wel opgenomen in bundels en het verzameld werk, maar nooit eerder in een afzonderlijke uitgave gepubliceerd. Ik doe dat nu al voor het vierde jaar. In het begin had ik er moeite mee. Wat me in de Maigret-verhalen tegenstond, is dat het detectives zijn, een onderzoek waarin tenslotte alle vragen worden beantwoord. Maar in hun beschrijving van de personages blijven het echte Simenons. Ze worden heel trefzeker in enkele woorden neergezet. Ze bestáán."

Voert u ook Maigret zelf ten tonele? "Aanvankelijk wilde ik zijn aanwezigheid alleen suggereren, omdat het beeld van Maigret sterk door de filmversies van de boeken is bepaald. In het begin toonde ik hem alleen op de rug, maar er zijn zoveel scènes waarin hij voortdurend aanwezig is dat ik uiteindelijk niet om hem heen kon. Ik heb er niet te lang over nagedacht en hem getekend zoals ik dacht dat hij eruit zou zien. Geen Jean Gabin of Jean Richard, maar een wat anonieme figuur. Een hoed en een pijp, dat is het wel. In de eerste roman wordt zijn uiterlijk heel nauwgezet beschreven, maar daaraan had ik niets want het wijkt volledig af van het beeld uit de films. Zo blijkt Maigret bijvoorbeeld een bolhoed te dragen."

De werkwijze die Loustal voor *Chinese Zee* volgde, bevalt hem goed. Het staat al vast dat zijn eerstvolgende stripproject opnieuw een bewerking van twee verhalen van Coatalem zal worden, deze keer tegen de achtergrond van het Afrikaanse oerwoud. Loustal: "Ik zoek naar een tekst, een beetje zoals een filmmaker leest en leest tot hij iets van zijn gading heeft gevonden. Ik vind het moeilijk om een schrijver rechtstreeks om een scenario te vragen. Sommige auteurs wekken de indruk dat ze niet met dezelfde intensiteit schrijven wanneer het eindresultaat een strip is. Ze zijn ook niet altijd even visueel ingesteld. Met deze aanpak heb ik het gevoel dat ik een deur heb geopend naar een onuitputtelijke voorraad teksten." ***Pieter van Oudheusden***

Prikbord

Hoewel uitgeverij Dupuis het onlangs nog in alle toonaarden ontkende, wordt de strip *Robbedoes* toch voortgezet door andere auteurs. Na Tome en Janry (die wel *De kleine Robbe* zullen blijven maken) mogen nu de scenarist Jean-David Morvan en de relatief onbekende tekenaar José-Luis Munuera de erfenis van Rob Vel beheren. Van Munuera verscheen in het Frans de serie *Merlijn*, die door Talent is aangekocht voor een Nederlandse vertaling. ***HvS***

In het artikel over vijftig maal Acacialaan kondigen we aan dat Kim Duchateau een contract heeft gesloten met het Franse blad *L'echo des Savanes* Hetzelfde geldt voor een ander Vlaamse auteur: **Ilah,** de maakster van de strip *Cordelia* (bekend uit onder meer *De Morgen, Algemeen Dagblad* en *Ink)* Haar strip zal ook in album worden uitgebracht. ***HvS***

Binnenkort liggen de eerste albums van **Donjon** in de winkel. Donjon is de humoristische fantasyreeks van *Lewis Trondheim* en *Joan Sfarr*. Het eerste deel verscheen ooit in *Sjoys*, maar werd niet in boekvorm uitgegeven. Daartoe heeft uitgeverij M nu het initiatief genomen. M is ontstaan uit een samenvoeging van het fantasyfonds van Het Spectrum en de spannende boeken van uitgeverij Meulenhoff. Donjon is fantasy en past dus, volgens een woordvoerder van uitgeverij M, prima in het fonds. M is ook de uitgeverij die twee jaar geleden Agent 327 opnieuw lanceerde. Dit ging gepaard met veel publiciteit en een stroom albums die snel na elkaar in de winkels lagen. Voor de introductie van Donjon wordt dezelfde marketingstrategie gevolgd. Einde voorjaar liggen de eerste twee albums in de winkels en dit najaar volgen er nog eens twee. In Frankrijk is Donjon opgesplitst in een aantal series met verschillende tekenaars. Voorlopig blijven de Nederlandse vertalingen beperkt tot de hoofdreeks, maar de uitgever sluit niet uit dat als dit aanslaat ook de subreeksen vertaald gaan worden. ***HP***

Onomatopeia : Sol Invictus — RayMan

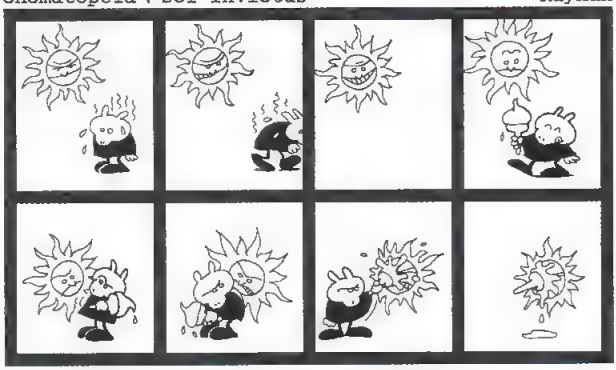

Nu Uitgeverij M *Donjon* wil gaan vertalen, ziet **Talent** af van haar plannen om een subreeks van deze humorserie te vertalen. Verder heeft uitgever Ronny Matton ook de plannen voor het voortzetten van de series Narrenschip en *De Zandmemoor* in de ijskast gezet. Wel kondigt hij de vertaling aan van het tweede deel van Yslaire's XXe ciel en de ontbrekende delen van de series *Finkel, Macht der onschuldigen* en *Dock 21*. ***HvS***

Op 8 maart werd in de Rotterdamse Gemeentebibliotheek het 35-jarig jubileum van **Stripschrift** gevierd met de presentatie van een geheel vernieuwd blad. Het omslag van Stripschrift is getekend door *Theo van den Boogaard* en verwijst naar het hoofdartikel over Gerard Reve. Dat is meteen het langste artikel in het blad dat behalve nog een interview met uitgever Silvio van der Loo, en artikelen over Dick Bos en Duitse humor vooral veel nieuws, recensies en rubrieken bevat Het eerste dat de abonnees van Stripschrift lezen zijn de nieuwspagina's, dus hebben die een prominente plaats voorin het blad gekregen. Maar liefst twaalf pagina's zijn in de vernieuwde stripblad ingeruimd voor actualiteiten. En zoveel pagina's krijg je alleen maar vol met veel wit op de pagina's, veel beeld en (te) lange teksten.

De nieuwe lay-out, die wat doet denken aan de lay-out van Oor ziet er trendy uit. Je kunt het blad zonder je ervoor te hoeven schamen nu rustig op de koffietafel leggen. Het lifestyle-karakter dat het blad heeft gekregen wordt nog eens versterkt door de keuze voor een dikke, glimmende papiersoort. Kenmerkend voor life-stylebladen is dat ze de actualiteit op de voet volgen en trends signaleren. Een ander kenmerk van life-stylebladen is dat je er zelden lange diepgravende teksten in aantreft en dat je ze snel doorbladert en weer uit hebt. ***HP***

Dit najaar verschijnt bij DC/Vertigo eindelijk nieuw werk van *Neil Gaiman*. Het gaat om een bundel verhalen met als titel *Endless nights*. Voor het in beeld brengen van de verhalen stelde Gaiman een internationaal droomteam samen. Dave McKean verzorgde uiteraard de cover en de lay-out. De enige andere artiest waar Gaiman ooit eerder mee samenwerkte is P. Craig Russell. Andere medewerkers aan dit boek zijn Bill

DE BEST VERKOCHTE STRIPS VAN DE MAANDEN JANUARI/FEBRUARI 2003

SERIES

1 **Suske en Wiske 278: De kunstkraker**
2 **De 10 geboden 9: De papyrus van Kom-Ombo**
3 **De 10 geboden 10: De laatste soera**
4 **Gilles de Geus 9: 90 60 – 90**
5 **Metabaronnen 7: Aghora**
6 **Tramp 6: Richting Kibangou**
7 **Malemort 4: As het nacht wordt**
8 **Huurling 12: De ontvoering**
9 **Karaat 1: Uma**
10 **Rode Ridder 195: Olavinlilla**

Dan ben je roepende in de woestijn en dan komen er opeens twee stripbladen in een paar maanden tijd op de markt. Benieuwd hoe dat afloopt!

OVERIG *)

De stem van het volk 2 (Tardi/Vautrin) 1
De erfenis van Asterix (Van Royen/Van der Vegt) 2
Bouncer 2 (Boucq/Jodorowsky) 3
Jaguar 2 (Bosschaert/Dufaux) 4
Imago Mundi 2 (Brahy/Corbeyran) 5

90 - 60 90:
mooie maten voor een gaaf boek!

De Zes-Lijst komt tot stand dankzij de volgende winkels: Balloon Express, Het Besloten Land, De Boekenhaute, Eppo, Gilles de Geus, Het land van langvergeten, Lambiek, Leidse Stripshop, Mickies Stripdiek, Paard van Troje, Plok, strips en elt .. dingesl. Silvester. Ook het commentaar is afkomstig van de deelnemende winkeliers.
*) De lijst "overig" bevat one-shots, tweeluiken en triologieën

Sienkiewicz, Baron Storey en Glenn Fabry. De meest opvallende namen zijn die van Milo Manara en Miguelangel Prado. Manara maakt een verhaal met Desire in de hoofdrol en Prado brengt een nieuw verhaal van **The Sandman** in beeld. *HP*

Gratis stripboek hebben? Zo'n vraag slaat meestal wel aan. Vandaar dat uitgeverij Silvester samen met distributeur Van Ditmar van 21 tot en met 30 mei voor de tweede keer het **Stripboekgeschenk** organiseert. In die periode mogen de klanten van vrijwel alle stripspeciaalzaken, Ako- en Brunawinkels een gratis exemplaar van **Jan Kruis en de stripkinderen** tegemoet zien. Het Stripboekgeschenk biedt een overzicht van Kruis' vrije werk, een interview, een korte strip van *Gregor* (in de jaren zeventig verschenen in *Kuifje)* en zeven speciaal voor de gelegenheid gemaakte pagina's van *Jan, Jans en de kinderen*. Dit jaar biedt het Stripboekgeschenk - oplage ongeveer dertigduizend exemplaren - nog iets extra's, omdat Silvester het met gevoel voor marketing laat vergezellen van een meegeseald nulnummer van het nieuwe stripblad **Myx**. Meer info: ww.stripboekgeschenk.nl. *TD*

Ze zijn alweer een tijdje geleden uitgereikt, toch zijn de strip prijzen van het festival in Angoulême een te leuke barometer van de stripcultuur om ze niet te noemen. Als beste album van 2002 werd de Franse vertaling van **Jimmy Corrigan** uitverkoren. Voor dit boek mocht Chris Ware tegelijkertijd ook de prijs van de Franse critici in ontvangst nemen, een soort dubbele home run dus. Het best getekend was er in 2002 volgens de jury in *De Derisoire* (zie *Het laatste oordeel*, red.) en het beste scenario was van **Quartier lointain** van de Japanner Jiro Taniguchi. Tot eregast van de volgende editie van het festival werd **Régis Loisel** verkozen. *TD*

Op zoek naar een uitgever? Probeer het eens op de manier zoals architecten hun werk krijgen via een prijsvraag. Komende zomer organiseert uitgeverij Glénat samen met het tv-kanaal Arte de eerste **Europese strip-competitie**. Deelnemers sturen voor 31 juli de eerste acht pagina's van hun verhaal plus een korte samenvatting van de rest naar het adres hieronder. De winnaar mag rekenen op de publicatie van zijn of haar strip van 32 pagina's in het Frans en Duits. Je maakt meer kans als je je houdt aan het thema van de wedstrijd: de belevenissen van een Europees personage in een Europese stad in heden, toekomst of verleden. Om deel te nemen moet je achttien jaar of ouder zijn. Concours Européen de bande dessinée Arte, Éditions Glénat, 31-33 rue Ernest Renan, 92130 Issy les Moulineaux, Frankrijk. Meer info: www.glenatbd.com. *TD*

Gek op superhelden, maar ook hoog opgeleid? Wis het zweet van je voorhoofd, want dit voorjaar wordt de lang uitverkochte essaybundel **The great comic book heroes** van **Jules Feiffer** herdrukt. In dit boek een vlammend betoog over superhelden als de seismograaf van de Amerikaanse cultuur, waarmee Feiffer al in 1965 Plastic Man, Batman, Superman en The Spirit voor veel Amerikaanse intellectuelen acceptabel maakte. The great comic book heroes; Fantagraphics; ISBN 1560975016; $ 8.95. *TD*

Met meer dan een jaar vertraging is nu in het stripblad *Bo Doi* alsnog de voorpublicatie van de nieuwe strip van Joseph Béhé van start gegaan. *Chimères* is de titel van het door **Thomas Mosdi** *(Dodeneiland)* geschreven verhaal over een geestelijk gestoorde man die mentaal gezien in een geïdealiseerde versie van het oude Griekenland verblijft. De tekenaar wijt het oponthoud aan zijn tekenwerk voor het eerste deel van *Tien geboden* en zijn lesactiviteiten voor de virtuele stripopleiding www.atelierbd.com. *TD*

Mensen die echt niet meer weten wat ze met hun vrije tijd moeten doen, kunnen een bezoek brengen aan de website www.barakken.nl. Onder het hoofdstuk "Bored Rock" tref je 2241(!) afleveringen van een (foto) strip over, inderdaad, een verveelde steen. Er wordt gebruik gemaakt van steeds dezelfde afbeelding, die eindeloos wordt herhaald. Bored Rock is saai, vervelend, zinloos, overbodig, en zeer verslavend. *WL*

Advertentie

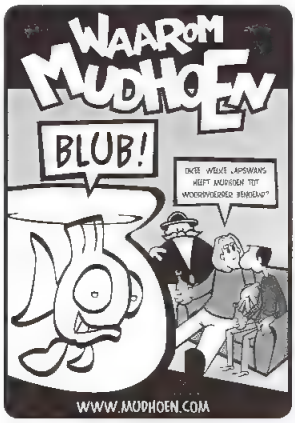

ZI-prijsvraag

Een ezel stoot zich gewoonlijk niet tweemaal aan dezelfde steen. Helaas zijn de redactieleden van ZozoLala geen ezels, dus reken maar dat ze nog een keer onbekommerd tegen de rotsen aanrag gen. Hardleers als we zijn, hebben we twee nummers geleden weer eens een prijsvraag aan ons publiek voorgelegd. De lezers werden uitgedaagd een aantal door Vlerk getekende galeiboeffes te identificeren. Die zee g ng velen te hoog. Na het verstrijken van de deadline bleef de teller op twee Belgen en een Nederlander steken. Opnieuw bleek tijdig inzenden voldoende voor een prijs. **Henk de Muyt** uit Zonnebeke kan binnenkort het hoogtepunt uit de stripliteratuur *Kustbewoners* in zijn brievenbus verwachten. **Wim Bruynooghe** te Marke en oudgediende **Quinten Mes** uit Den Haag kunnen ook een album uit het ZL-fonds tegemoet zien, mits ze zo vriendelijk zijn om even door te geven welke uitgave hun voorkeur heeft. Veel plezier ermee, jongens.

Intussen, op de redactie... Peter de Wit

Agenda

Nog te zien **tot 20 april** in Cultureel Centrum Tweebronnen, Diestsestraat 49, Leuven: Narcolepsy, een adembenemend overzicht van het werk van **Dave McKean**. Meer info: www.beeldbeeld.org.

Tot en met 28 april in de Openbare Bibliotheek Amsterdam: een expositie van het werk van **Theo van den Boogaard** ter gelegenheid van zijn tekeningen voor de *Boekenweektest*. De Openbare Bibliotheek is te vinden in Amsterdam aan de Prinsengracht 587, www.oba.nl.

Tot 18 mei kan een ieder in het Belgisch centrum van het Beeldverhaal terecht voor een overzicht van het werk van niemand minder dan **Hermann**. Twee dagen na het einde van de Hermann retrospectieve zullen er strips over **Jacques Brel** te zien zijn ter gelegenheid van het Brel-jaar 2003. BCB, Zandstraat 20, Brussel.

Op **maandag 21 april**, vindt de **Delftse stripdag** plaats in evenementencentrum Delftstede. Meer info: www.strip2000.nl.

Op **27 april** wordt in Leuven een **stripbeurs** gehouden in Het Bad aan de Martelarenlaan. Beurs open van 10 tot 17 uur. Meer info: 016-236597.

Zondag 11 mei is het Euretco Center in Houten het toneel van de tweede **Grote stripbeurs van Midden-Nederland**. Meer info: www.strip2000.nl.

Op **18 mei** vindt in **Brussel** aan de voet van de basiliek van Koekelberg (metrostation Simonis) een groot **stripfestival** plaats in de openlucht. Aanwezig zijn onder andere Jannin, Raoul Cauvin, Eddy Paape. Ook zal er voor de tweede keer de Keizer Karel Prijs worden uitgereikt,voor een strip met maatschappelijke relevantie (vorig jaar won Joe Sacco die). Meer info: www.stripfestival.be

Sociaal voelend en stripliefhebber? Dan kun je op **zondag 18 mei** in zaal Schijnpoort te Antwerpen terecht voor de strip-, platen- en cd–beurs **Strips met een hart.** De meeropbrengst van de beurs gaat naar organisaties die zich inzetten voor het welzijn van kinderen. Meer info: www.stripsmeteenhart.org.

In het Zeeuwsvlaamse Sluis (NL) wordt op **zondag 25 mei** voor het eerst een stripfestival gehouden. De dag staat in het teken van de strip **Bakelandt** en tekenaar **Hec Leemans**. Behalve Leemans worden diverse andere tekenaars verwacht uit Nederland en België. Uiteraard worden er volop boeken verkocht die eventueel door een van deze tekenaars gesigneerd kunnen worden.. Daarnaast zijn er (ook voor kinderen) diverse activiteiten. Het festival vindt plaats op diverse locaties in de binnenstad van Sluis. Meer info: 0117-462147-461636 of e-mail: Eggermont@zeelandnet.nl

Advertentie

Nooit Geweten

Auclair en Deschamps - Bran Ruz

In de jaren zeventig vertoonde een substantieel deel van het stripaanbod kenmerken die duidelijke aan de heersende tijdgeest zijn te koppelen. Bij stripverhalen werd het draaien van bepaalde muziek aangeraden, scenario's werden gelardeerd met songteksten en de lof van Moeder Natuur en het vredig landleven werd luidruchtig gezongen. Boegbeelden van dit genre waren stripmakers als Cosey, Derib en Auclair. Cosey week in zijn verhalen uit naar Tibet, Derib liet Buddy Longway zijn heil zoeken in het ongerepte Westen van Amerika voor de grote trek. Auclair vluchtte naar de schoongeveegde toekomst of het onbezoedelde verleden. Samen met de meer aardse scenarist Deschamps putte Auclair voor zijn strip *Bran Ruz* uit de Keltische folklore. Het verhaal dat in *Bran Ruz* wordt verteld, speelt zich af in het decor van de machtige eiland-stad Ker-Is. Deze stad werd gesticht door Britse veroveraars die zich in de vijfde eeuw in Armorica (het huidige Bretagne) hadden gevestigd. Ker-Is is het symbool van hun macht en de brute onderwerping van de tot slaven gemaakt Armoricanen is hun hoofdstad. Aan hun overheersing komt een eind door een slavenopstand die het rijk overspoeld zoals het trotse symbool van hun macht wordt verzwolgen door de zee.

De strip is niet de enige kunstvorm en Auclair en Deschamps niet de enige artiesten die zich hebben laten inspireren door de legendarische stad Ys. Alain Stivell is een Franse muzikant die bij folkliefhebbers grote faam geniet als bespeler van de Keltische harp. Op een van zijn talloze albums: *Renaissance of the Celtic Harp* uit 1972 staat het nummer *Ys*, gebaseerd op de legende over dezelfde stad die Deschamps en Auclair in *Bran Ruz* de hoofdrol laat spelen. In het zelfde jaar verscheen het album *Ashes are burning* van de band Renaissance. Op deze LP komt het nummer *At the Harbor* voor. *At the Harbor* is een bewerking van Debussy's *La cathédrale engloutise* uit 1910. Bij het componeren van dit stuk liet ook Debussy zich inspireren door Ys. ***Jef Nieuwenhuis***

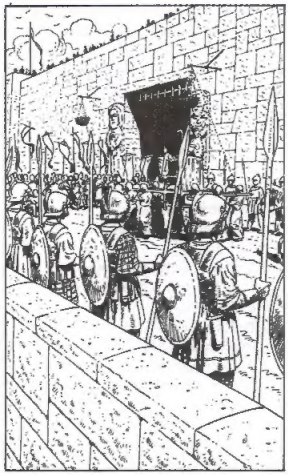

Stripvoorspelling

Dit overzicht van te verschijnen strips is gebaseerd op door de uitgevers aangeleverde informatie. Ondanks de zorgvuldigheid waarmee het wordt samengesteld, komt het regelmatig voor dat de boeken in werkelijkheid pas later verschijnen. Achter elk album staan de prijs (in euro's) en de uitvoering (slappe kaft/harde kaft) vermeld. Het cursieve commentaar is van de ZozoLala-redaktie.

Te verschijnen in april en mei 2003

Atlas

Berlijn 1: Stad van stenen (Lutes) 17,90; sk. *Eerste deel van Jason Lutes' drieluik over Weimar-Berlijn nu ook in het Nederlands.*
75 Stripklassiekers (De Weyer) 24,90; sk. *De canon van het beeldverhaal volgens de stripjournalist van De Morgen.*

BeeDee

Verschilloos (Van Erve) 5,95; sk. *Debuut van Linda van Erve.*
Wolf: Avontuur op Yggdrasil (Dupré) 12,95; sk. *Voortzetting van oude reeks (voorheen bij uitgeverij Farao) van de auteur van Coma en Sarah en Robin.*

Big Balloon

De ontdekking (Heuvel) 8,95; sk. *Educatieve strip rond WO II.*
January Jones collector's edition (Heuvel/Lodewijk) *Luxe uitgave in vier delen.*

Casterman

Aromm 1: Nomad destiny (Pellejero/Zentner) 12,00; hk. *Avontuur op de steppen; van de makers van Dieter Lumpen.*
Canardo 13: De dronkaard met de witte boord (Sokal) 9,25; hk.
Het besloten land (Tardi/Forest) 19,50 hk. *Langverwachte herdruk van deze deze klassieke improvisatiestrip.*
Corto Maltese: Kelten (Pratt) 17,50; hk. *Herdruk in kleur.*
Nathalie: Een wereld zonder genade (Salma) 4,75; sk.
Tombelaine 3: Bloed en tranen (Capo/Chaillet) 4,75; sk.
Vijand 1: Vliegen (Pagliaro/Pancini/Robberecht) 4,75; sk. *Satanistische thriller.*

Dargaud

C.U.B. 1 (Whamo/Morvan) 4,99; sk.
De jonge jaren van Blueberry 13 (Blanc-Dumont/Corteggiani) 4,99; sk.
Kaarib 2 (Krassinsky/Calvo) 4,99; sk.
Verdwenen patrouille 1 (Miguel/Cothias) 4,99; sk. *Thriller in de Bermudadriehoek; eerste deel van drie (hoe kan het ook anders). Miguel is een leerling van Leo (Aldeharan).*
De zang van de Malpa's 1 (Bara/Boisserie) 4,99; sk. *Eerste deel van trilogie op scenario van de schrijver van Het Kruis van Cazenac.*

Dupuis

Adam 5: In de huishouding (Basset) 4,20; sk.
Aria 25: Florina (Weyland) 4,50; sk.
Billy the cat 8: Poezenparadijs (Fredo/Peral/Desberg) sk.
Blauwbloezen 46: Requiem voor een Blauwbloes (Lambil/Cauvin) 4,20; sk.
Dagboek van een bos 9: De toverkol (Servais) 4,50; sk en 8,99; hk. *Herdruk nu bij Dupuis; er zullen nog meer delen volgen.*
Jeremiah 24: De laatste diamant (Hermann) 4,50; sk en 8,99; hk.
Katamarom 34: Falzar is terug (Gos/Walt) 4,20; sk.
Kroost 9: Waar maak je je druk om; 4,20; sk.
De ogen in de muur (Baudoin/Wagner) 12,50; hk. *Baudoin in kleur in de reeks Vrije vlucht.*
Oscar 3: Gadjo's in het circus (Durieux/Lapiere) 4,20; sk.
Ragebol 5: Een faun op je schouder (Frank) 4,50; sk en 8,99; hk.
Robbedoes album 250 (Diversen) 9,50; hk.
Tamara 1: Hoeveel; 4,20; sk.
De Zappers 11: De Zappers gaan uit de bol 4,20; sk.

Glénat

Akira 3 (Otomo) 13,25; sk.
Claymore 4 (Ersel/Nouwens) 9,95; hk.
Coma 2: Dana (Dupré) hk.
Dragonball 27 en 28 (Toriyama) 2,95; sk.
William Panama 1: De klokken van Watertown (Martinez & Rassat) hk. *Occulte thriller.*
Rode keizerin 4 (Adamov/Dufaux) hk.

De Harmonie

Het dagboek van Anton Dingeman (Geenen) 11,30; sk. *Droogkomische belevenissen van burgermanneetje Dingeman. Voorgepubliceerd in Trouw.*
Sigmund: Elfde sessie (De Wit) 8,15; sk.
Verbleekte herinneringen (De Graaf) 13,50; sk. *Strak gestileerde jeugdherinneringen van debutant Erik de Graaf.*

Lombard

Adler 10: De Goelag (Sterne) 4,99; sk.
Alles van Vance 3: 1963-1964 (Vance/Duval) 19,65; hk.
Capricornus 6: Aanval (Andreas) 4,99; sk. *Lombard veranderde op het laatste moment zijn plannen en geeft Andreas' edelpulpreeks nu toch in de goede volgorde uit; het eerder aangekondigde achtste deel verschijnt nu pas in oktober, deel 7 in juni.*
I.R.$. 5: Silicia Inc. (Vrancken/Desberg) 4,99; sk.
Het laatste jungle book 1: De man (De Moor/Reculé/Desberg) 4,99; sk. *Start van vijfdelig eerbetoon aan Kiplings literaire klassieker.*
Leonardo 33: Een genie komt uit de lucht vallen (Turk/De Groot) 4,99; sk.
Rik Ringers 67: Het vervloekte getal (Tibet/Duchâteau) 4,99; sk.
Zeven kogels voor Oxford 1: De belofte (Gau/Zentner/Montecarlo) 4,99; sk.

Oog & Blik

Anatomie van de wanorde (Moynot) 17,95 hk. *Leven en kunst lopen door elkaar bij Parijse schilder en tijdgenoot van Picasso. Van de auteur van Meneer Kohl.*
De Eiffeltoren (Juillard) hk. *Prenten van Parijs van de maker van Het blauwe dagboek.*
Gutsman 8 (Kriek) sk.
Ibicus 3 (Rabaté) 14,95; sk.
De lichtrode Ridder (Bouden/Duchateau) sk. *Satire op De rode ridder door de twee jonge Vlaamse humoristen.*
Paul (heeft een vakantiebaantje) (Rabagliati) sk. *Bitterzoete mijmeringen à la Dupuy- Berberian van de getalenteerde Québecois Michel Rabagliati.*
Replay 1: Het begin en het einde (Sala/Zentner) 13,95; hk. *Start van stemmig geschilderd psychologisch portret van een gokker.*
Venlo internationaal (Smeets) *Absurde gedachtenkronkels van wijlen Tante Leny/NRC- coryfee Mark Smeets. Zet Venlo weer duidelijk op de kaart.*
Voorbijganger: Het schip van steen (Bilal/Christin) hk. *Herdruk. Tegelijkertijd verschijnen herdrukken van Het dorpje dat ging vliegen en De onbestaanbare stad.*

Prestige

Duisternis (Wolley/Sarrazin) 6,99; sk.
Falka 3: Het grote geheim (Zanotto) 6,99; sk.
Oorlogen (Diversen/Casertano) 19,95; hk.
Requiem, de vampierridder 2: Dans met de dood (Ledroit/Mills) 5,99; sk.
Slaap zacht, kleine meid... (Bleda) 5,99; sk. *Thriller van nieuwkomer Sergio Bleda.*
De vier moordenaars 2: De broertjes Barrett (Kubert/Nizzi) 5,99; sk.

Waarom zijn er geen ridders meer? (Domingues/Trillo) 6,99; sk. *Zou dat misschien te maken hebben met die vampiers van de laatste tijd?*

Het Raadsel

Visions (Royo) *Nederlandse uitgave van Royo's gelikte zoektocht naar het Druuna-effect. Verschijnt niet toevallig niet bij Oog & Blik, maar bij moederbedrijf Het Raadsel.*

Standaard

F.C. De Kampioenen 27: Vertongen en zoon (Leemans) 4,10; sk.
Kiekeboe 97: Kielekiele boe (Merho) 4,10; sk.
Klein Suske en Wiske 2: Guitige spruitjes (Diversen) sk.
Megastripboek 2003 (Diversen) sk.
Nero Klassiek 46: Het zevende spuitje (Sleen) 4,90; sk.
Pit en Puf 3: De buskerbrigade; sk.
Rode Ridder 196: Het magisch licht (Biddeloo) 3,75; sk.
Suske en Wiske 279: De laatste vloek (Verhaeghe) 3,75; sk en 36,95; luxe.
Urbanus 99: De kwelgeesten (Linthout/Urbanus) 3,99; sk.

Niet aangekondigd toch verschenen

Asterix 9 en 10 (Uderzo/Goscinny) Hachette; 12,95; hk. *Herdrukken in harde kaft.*
Attila 5: Verbrande aarde; Talent; 7,50; sk.
De avonden 1 (Matena/Reve) De Bezige Bij; 19,90; hk en 50,00; luxe.
Avonturen van Kapitein Rob 7 en 8 (Kuhn) Rijperman; 5,95; sk. *Herdruk.*
Bird 2: Het masker (Bobillo/Trillo) Prestige; 5,99; sk.
De blauwe hagedis 4 en 5; Talent; 7,50; sk.
Bloed en stilte 12: Stempel van Kain II; Talent; 7,50; sk.
Bloodline 4: Tussen twee werelden; Vinci; 7,50; sk.
Doodgewone waanzin 1: Lewis Anderson (Rossi/Bonnet/Mournier/Godard) Talent; 7,50; sk. *Begin van thriller-vierluik op scenario van Christian Godard.*
Drie maagden 1: Dyane (Boccar/Sylaire) Glénat; 16,75; hk. *Start van veelbelovend sf-drieluik. Zie Het laatste oordeel.*
Falka 2: Het rode kristal (Zanotto) Prestige; 6,99; sk.
Fog 4: De zielendoder (Bonin/Seiter) Casterman; 9,25; hk.
Fortuinzoekers 2: In het midden van nergens; Talent; 7,50; sk.
Goudvreter 3: Voor elke slimmerd; Talent; 7,50; sk.
Haas van Mars 7 en 8; Talent; 7,50; sk.
De heksenhamer 1: Warul; Glénat; hk.
Kabbala 1: Gaël (Charlet) Dargaud; 4,99; sk. *Fraai solodebuut van Meesters van het spel- tekenaar Grégory Charlet. Zie Het laatste oordeel.*
Karaat 1: Uma (Meynet/Yann) Dargaud; 4,99; sk. *Na Een diamant onder de maan en De golem van Antwerpen opnieuw een detective in het Antwerpse diamantmilieu; ditmaal van de tekenaar van Dubbel M en de schrijver van De Onnoembaren.*
Kenya 2: Ontmoetingen (Leo/Rodolphe) Dargaud; 4,99; sk. *Ondanks de fletse personages biedt deel twee toch enkele memorabele horrorscènes.*
Khaledra 2; Talent; 14,95; hk en 7,50; sk.
Kinderleed Komix 2 (De Heer) Senoeni; 5,00; sk.
Kran 4: Het grote toernooi; Arboris; 6,95; sk.
Frank Lincoln 2: Off shore; Talent; 7,50; sk.
Lipstick 3: De non; Vinci; 7,50; sk.
Malemort 4: Als het nacht wordt (Stalner) Blitz; 17,50; hk.
Metabaronnen 0: Het vooruderlijk huis (Gimenez/Jodorowsky) Arboris; 9,95; sk. *Achtergronden bij de succesvolle sf-reeks.*
Metamorfose 1: Een grenzeloze afgrond (Aguilera/Fonteriz) Prestige; 6,99; sk. *Kitscherige cyberthriller.*
De onvoorspelbare 2: Het boek van het lot; Arboris; 6,95; sk.
Outlaw 2; Rebel; 7,50; sk.
Het pad van de schimmen 1 en 2 (Oger) Talent; hk. *Western van de tekenaar van Gorn.*
Parbleu! Het beste van Bommel 2 (Toonder) De Bezige Bij; 12,50; sk.
Requiem, de vampierridder 1: Verrijzenis (Ledroit/Mills) Prestige; 5,99; sk. *Gelikte horror van de auteurs van Sha en Kronieken van de zwarte maan.*
Ridder Walder 6; Talent; 7,50; sk.
Roodhaar 4: Talent; 7,50; sk.
Schemerzwervers 3 en 4 (Nielsen/Laselle) Talent; 13,95; hk en 7,50; sk.
Schipbreukelingen 7 en 8 (Mitton/Molinari) Talent; 7,50; sk en 13,95; hk.
Septentrion 2: Angousalem; Talent; hk.
Sneeuw 12: Een banale holocaust (Gine/Convard) Glénat; sk. *Slot van de reeks.*
Sofaletta 6; Talent; 7,50; sk.
Storm Collection 9: De wentelwereld/Robots van Danderzei (Lawrence/Lodewijk) 49,95; hk.
Tower 3: Solo; Vinci; 7,50; sk.
De tranen van de duivel 1 en 2 (Picaud) Talent; 14,95; hk en 7,50; sk. *Actie in de middeleeuwen.*
Tranen van Ostasis 1 en 2 (Ouali) Talent; 7,50; sk en 13,95; hk.
Vae victus 12 en 13; Talent; 7,50; sk en hk.
Voorbij de steen 2: Het spoor van Drehadaxa (Broeders) Arboris; 7,50; sk.
Witness 4: Hopeloos; Talent; hk.
Zes dagen en sterven 1 en 2 (Nicaise/Dieter) Vinci; 14,95; hk en 7,50; sk. *Thriller van de tekenaar van Loranne op scenario van de schrijver van Patje van het Groenewoud.*
De zichtbare man en andere verhalen (De Poortere) Bries. *Opvolger van De Poorteres geslaagde debuut Boerke.*

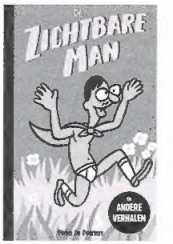

Uno Mundo wereldstrips

In het buitenland verschijnen stapels prachtige strips die ons taalgebied amper bereiken. Kwaliteit kent echter geen grenzen. Daarom hieronder een selectie van de meest opvallende buitenlandse titels van de laatste twee maanden. De prijzen in euro's vallen bij importtitels doorgaans wat hoger uit.

Tekstloos

Carnet de voyages 2000-2002 (Loustal) Seuil; 23,00; hk. *Reistekeningen uit o.a. Peru, Vietnam en Senegal.*
Monsieur Rouge: Entre en scène (Alfred/ Ka) Pétit à pétit; 7,50; sk. *Milde gags over een vertederend-onhandige rode meneer.*

Les bandes dessinées

Mes ailes d'homme (Debeurme) L'An 2; 18,00; hk. *Magisch-realisme van de auteur van Céfalus. Start van de collectie Roman visuel, strips met één tekening per pagina.*
Les années Spoutnik (Baru) Casterman; 37,80; hk. *Integrale uitgave van Baru's levendige terugblik op de klassenstrijd in provinciaal Frankrijk t.t.v. de Koude Oorlog.*
Birmanie, la peur est une habitude (Diversen) Khiasma; 19,00. *Grimmige korte verhalen van o.a. José Muñoz, Markus Huber en Séra illustreren de getuigenissen van slachtoffers van de militaire dictatuur in Myanmar.*
Ma cavale au Canada (Lax) Paquet; 9.00. *Humor van de maker van De kraai.*
Le combat ordinaire (Larcenet) Dargaud; 12,60; hk. *Het tragikomische relaas van een jonge persfotograaf.*
Les couleurs de l'infamie 1 (Golo/Cossery) Dargaud; 9,45; hk. *Bewerking van verhaal van de Egyptische romanschrijver Albert Cossery.*
Donjon monsters 4: Le noir seigneur (Blanquet/Sfar/Trondheim) Delcourt; 9,45; hk. *Fantasy met verwrongen*

tekeningen van Franse horrorcoryfee Stéphane Blanquet.

L'échangeur (Vlieger) Delcourt; 10,95; sk. *Debuut van Brusselaar Marc Vlieger.*

Evropa 1 (TBC) Glénat; 8,99. *Joego-mafia-thriller van de Sloveen TBC (Tien geboden).*

Frères de lait (Géfé/Bocquet) EP Editions; 14,00; hk. *Het Franse multiculturele drama volgens Géfé en Bocquet.*

Alberto G. (Lambé/Pierpont) Seuil/Frémok; 20,00; hk. *Ode aan A. Giacometti verteld in sobere beelden van de auteur van Ophélie et les autres.*

The joke (Luz) Réquins marteaux; 9,00; sk. *Freestyle portret van The Fall-zanger Mark E. Smith.*

Ludologie (Debeurme) Cornélius; 15,00. *Nóg een strip – autobio humor ditmaal – van de getalenteerde maker van Céfalus.*

Ma main gauche cette imbécile (Heitz) Ed. Rigolotes; 5,00; sk. *De rechtshandige Bruno Heitz liet voor deze ironische thriller zijn linkerhand het vuile werk doen.*

Moloch (Matthys) Frémok; 22,00; sk. *Het dagelijks leven in de staalindustrie stemmig verbeeld in aquatint.*

Nicolas Eymerich inquisiteur 1: La déesse (Sala/Zentner) Delcourt; 12,50. *Ambitieuze bewerking van de zeldelige, fantastische romancyclus van Valerio Evangelisti door de auteurs van Replay.*

Le quartier évanoui (Tronchet/Sibran) Vents d'Ouest; 17,99; sk. *De auteurs van Hoeraland en Een wereld zonder kwaad trekken de oude wijken in.*

Rampokan 1: Java (Van Dongen) Vertige Graphic. *Rampokan in het Frans; ook verschijnt Duprés Coma inmiddels in vertaling bij de zuiderburen.*

Retour de flammes (Muñoz/Piccouly) Casterman; 11,50; sk. *Politieke thriller van de tekenaar van Joe's bar op scenario van de schrijver Daniel Picouly.*

Shitty art book (Mahler) Pastèque; 7,20; sk. *Minimalistische humor van Oostenrijker Nicolas Mahler.*

Ukulélé (Sfar) L'Association; 35,00; sk. *Nog geen half jaar na Harmonica meteen al de tweede lijvige autobio-bundel van de onwaarschijnlijk productieve Joann Sfar, die voor zijn "Petite bibliothèque philosophique de Joann Sfar" gelijk maar even een herdruk van Voltaires Candide illustreerde en van uitgebreid stripcommentaar voorzag (Éd. Bréal).*

La vie de ma mère 1: Face A (Chauzy/Jonquet) Casterman; 12,50; hk. *Sociaal-realisme van de tekenaar van Clara op scenario van de thrillerschrijver Thierry Jonquet.*

Les vies de Hector Gaulois (Stanislas) L'Association; 3,00; sk. *Nieuwe lichting "Pincet"- ministrips van de oorspronkelijke uitgever; ook verschijnen nieuwe Pinceijes van Menu, Mahler en Baladi.*

Vincent et Van Gogh (Smudja) Delcourt; 14,95; hk. *Enthousiast onthaalde hommage aan de schilder door de Joegoslavische debutant Gradimir Smudja.*

Le voyage d'Alphonse (Tardi/Leconte) 5,20; Casterman. *Kinderstrip getekend door Tardi.*

The comix

Akira Cine-Manga 1: NeoTokyo 2019 (Diversen) TokyoPop; $ 14.99; sk. *Voor de die- hard fans: stills uit de animatiefilm aan elkaar geplakt tot een stripverhaal; eerste van vijf delen.*

Bogus dead (Diversen/Claverie) Alternative Comics; $ 9.95; sk. *Jolly good fun zombie-strips van o.a. Tom Hart, James Kochalka en Leela Corman.*

Cheat (Norrie) Oni Press; $ 5.95; sk. *Relatiedrama van Christine Norrie.*

Comics Journal Library: Frank Miller (Diversen) Fantagraphics; $ 18.95; sk. *Monografie gewijd aan de schepper van Ronin en Sin city.*

The crystal of power (Kochalka) Top Shelf; $ 14.95; sk. *Een nieuwe confrontatie tussen Kochalka's apen en robots.*

Hair high (Plympton) NBM; $ 10.95; sk. *Satire op fifties Amerikaanse horrorfilms.*

How loathsome 1 (Naifeh/Crane) NBM; $ 2.95; sk. *Gothic obsessies van de tekenaar van Gloom cookie.*

King 3 (Anderson) Fantagraphics; $ 11.95; sk. *Slot van geïnspireerd biografisch drieluik gewijd aan Martin Luther.*

Krazy & Ignatz 1929-1930 (Herriman) Fantagraphics; $ 14.95; sk.

Magic Boy and the Robot Elf (Kochalka) Top Shelf; $ 9.95; sk. *Herziene herdruk van Kochalka's eerste graphic novel.*

Madburger (Diversen) Stripburger; $ 16.95; sk. *Engelstalige editie van het Oosteuropese stripvlaggenschip Stripburger, waarin o.a. Wostok, Zograf en Comoll Christensen een frontale aanval openen op je geestelijke gezondheid.*

No more shaves (Diversen) Fantagraphics; $ 18.95; sk. *Herinneringen van oude, soms half dementerende mensen bewerkt door o.a. Daniel Clowes, Dave Cooper en Jason Lutes.*

Notes from a defaitist (Sacco) Fantagraphics; $ 19.95; sk. *Uitgebreide herdruk van Sacco's memorabele War junkie.*

The Pogostick (Persoff/Columbia) Fantagraphics; $ 4.95; sk. *Psychologische strip over designer Audrey, die zijn dagen slijt in een verstikkende routine; geschreven door Al "Biologic show" Columbia.*

Portajohnny (Ryan) Fantagraphics; $ 14.95; sk. *Hein de Kort-achtige, vrijpostige gags van Johnny "Angry youth comix" Ryan. Ryan publiceerde bij de zelfde uitgever gelijk maar even het eerste deel van zijn comic Shouldn't you be working.*

Same difference and other stories (Kirk Kim) $ 12.00; sk. *Slice of life-strips van de Koreaans- Amerikaanse twintiger Derek Kirk Kim.*

Advertentie

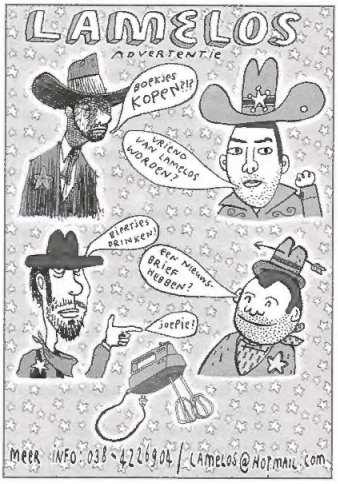

Colofon

Redaktie: Jef Nieuwenhuis, Hans van Soest, Toon Dohmen, Gerard Zeegers, Hans Pols, Willem Lammerink en Paul van Gremberghen.
Vormgeving: Xander Elink Schuurman.
Vaste medewerkers: Maaike Hartjes, VLERK, Karin van Wylick, Bert Meppelink, Peter de Wit, Mark Horemans, Pieter van Oudheusden, Marcel Lagerwerf, Lamelos, Tim Vanderweyen, Fons van Erp en Alfred Eichholtz.
Ook werkten mee: Loustal, Igort, Lectrr, Lamelos, NIX, Willem, Benno Vranken, Tobias Schalken.
Met dank aan: Alle stripmakers die aan het Acacialaan-artikel hebben meegewerkt.
Druk & Afwerking: Drukkerij Wilco (Amersfoort).

Voorplaat: Originele plaat van Matthias Giessen.

Abonnementen zijn mogelijk voor één jaar (€ 11,25) of voor twee jaar (€ 18,–). Belgische CJP-houders betalen per jaar € 10, of per twee jaar € 15.
Abonnementen gaan in na storting van het totaalbedrag op Postbank giro 3253937 (NL) of Postgirorekening 000 – 1648405B4 (B) t.n.v. Stichting Zet.EL te Bilthoven o.v.v. je eigen adres en evt. je CJP-nummer.
Copyright 2003 bij Stichting Zet.EL. Overname van artikelen, strips of illustraties enkel in overleg met de uitgever.
Oplage: 8.000 exemplaren
ISSN: 1382 8630

Redaktieadres ZozoLala: Postbus 344, 3720 AH Bilthoven, Nederland
E-mail: zozolala@antenna.nl

Tits, ass & real estate (Gilbert) Fantagraphics; $ 12.95; sk. *Move over Charles Bukowski: de down and out-belevenissen van autobiografe annex pornoverkoopster Eve Gilbert.*

The whipeout (Ghermandi) Fantagraphics; $ 19.95; sk. *Swingend surrealisme van Francesca Ghermandi; verchijnt tegelijkertijd in het Frans bij Seuil.*